

TARTU LINNAVOLIKOGU
MÄÄRUS

Tartu

10.05.2007 nr 59

**Tartu linna ettevõtluse arengukava 2007 -
2013**

Võttes aluseks kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 22 lg 1 p 7 ja § 37 lg 4 p 2, Tartu linna põhimääruse § 39¹ lg 1, § 40 lg 4 ning arvestades Tartu Linnavolikogu 14. septembri 2006. a määrusega nr 35 kinnitatud "Tartu linna arengukava 2007-2013", Tartu Linnavolikogu

m ä ä r a b:

§ 1. Võtta vastu "Tartu linna ettevõtluse arengukava 2007 - 2013" vastavalt lisale.

§ 2. Määrus jõustub 15. mail 2007. a.

Olev Raju
Esimees

9
Lisa
Tartu Linnavolikogu 10. mai 2007. a
määrusele nr 59

TARTU LINNA ETTEVÕTLUSE ARENGUKAVA 2007-2013

Tartu 2006-2007

Selle töö valmimist toetas Euroopa Liit.

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS.....	4
2. KASUTATUD PÕHIMÕISTED.....	5
3. ETTEVÕTLUSE ÜLDINE ASEND JA SELLE FUNKTSIOONID LINNA ARENGUS.....	6
4. TARTU LINNA ETTEVÕTLUS JA ETTEVÕTLUSKESKKOND	7
4.1. TARTU LINNA ETTEVÕTLUSE ARENG.....	10
4.2. ETTEVÕTLUSE ARENGU TUGISÜSTEEM	13
4.2.1. <i>Ettevõtluse arendamise strateegiline raamistik</i>	<i>14</i>
4.2.2. <i>Ettevõtluse arendamise institutsionaalne raamistik .</i>	<i>15</i>
4.3. TARTU LINNA ETTEVÕTLUSE ARENGU MÕJUTEGURID	20
4.3.1. <i>Innovatsiooni genereerijad ja vahendajad.....</i>	<i>20</i>
4.3.2. <i>Inimressurss ja tööjõud.....</i>	<i>22</i>
4.3.3. <i>Ettevõtluse kinnisvara</i>	<i>26</i>
4.3.4. <i>Tartu asend transpordi- ja kommunikatsioonivõrgustikes</i>	<i>27</i>
4.3.5. <i>Ettevõtluskultuur ja maine.....</i>	<i>29</i>
4.3.6. <i>Sotsiaalne infrastruktuur ja linnakeskkond.....</i>	<i>30</i>
5. TARTU ETTEVÕTLUSE VISIOON 2013 JA ARENGUEESMÄRGID SELLE SAAVUTAMISEKS.....	31
6. ETTEVÕTLUSE ARENDAMISE PÕHIMÕTTED.....	32
7. ETTEVÕTLUSE ARENDAMISE STRATEEGILISED SUUNAD 2007-2013.....	32
1. ARENGUSUUND. ETTEVÕTLUSE UUENDUS- JA KASVUVÕIME ARENDAMINE.....	33
2. ARENGUSUUND. INIMRESSURSI ARENDAMINE.....	34
3. ARENGUSUUND. ETTEVÕTLUST TOETAVA TUGISÜSTEEMI JA INFRASTRUKTUURI ARENDAMINE.....	35
4. ARENGUSUUND. ETTEVÕTLUSE RAHVUSVAHELISTUMISTUMISE TOETAMINE	36
5. ARENGUSUUND. ETTEVÕTLUSKESKKONNA MAINE JA ETTEVÕTLUSKULTUURI EDENDAMINE	37
8. EESMÄRKIDE SAAVUTAMISE SEIRE MÕÕDIKUD	38
9. ARENGUKAVA ELLUVIIMINE.....	39
LISA 1. TARTU LINNA ETTEVÕTLUSE JA ETTEVÕTLUSKESKKONNA SWOT-ANALÜÜS	41
LISA 2. TARTU LINNA ETTEVÕTLUSE ARENGUKAVA KOOSTAMISE SEMINARIDEL OSALENUD	43

1. SISSEJUHATUS

Tartu linna ettevõtluse arengukava 2007–2013 on jätkuks Tartu linna ettevõtluse arengukavale 2001–2006. Arengukava lähtub linna arengustrateegias „Tartu 2030“ esitatud visioonist ja püstitatud eesmärkidest ning põhineb olemasoleva olukorra ja Tartu ettevõtluskeskkonda mõjutavate suundumuste kriitilisel analüüsil. Arengukava annab üldise raamistiku Tartu ettevõtluse arendamiseks aastateks 2007–2013. Ettevõtluse eduka arendamise eelduseks on ettevõtlust toetav keskkond, mis koosneb linnaelu eri valdkondadest – transport, haridus jne, mille arendamisel peetakse silmas linna terviklikkust. Nende valdkondade arengusuunad kajastuvad linnavolikogu kinnitatud Tartu tulevikku kujundavates dokumentides – arengustrateegia „Tartu 2030“, „Tartu linna arengukava 2007–2013“, Tartu linna üldplaneering ja linna valdkondlikud arengukavad.

Tartu linna ettevõtluse arengukava koosneb sissejuhatusest, põhimõistete ülevaatest ja kuuest Tartu ettevõtluse olukorda, tulevikuväljavaateid ja meetmeid käsitlevast peatükist. Töö lisas on toodud nimekiri arengukava koostamise seminaridel osalenutest (lisa 1).

Arengukava valmis paljude Tartu linna ettevõtjate ja ettevõtlusega seotud organisatsioonide koostöö tulemusena. Avaliku, era- ja mittetulundusliku sektori kaasamine arengukava koostamisse kindlustas osapoolte vahel tõhusa koostöö ning võimaldab kujundada Tartust elujõuliste ettevõtete, teadus- ja tehnoloogiamahuka majanduse ning atraktiivse ettevõtluskeskkonnaga linna, kus on ettevõtjate ning haridus-, teadus- ja arendusasutuste tulemuslikuks toimimiseks ühiskonna teenimisel parimad tingimused. Meetmete ja tegevuste kavandamisel oli väärtuslikuks sisendiks TÜ teadlaste sotsioloogiline uurimus „Tartu ettevõtlus 2006: hetkeseis ja arengusuunad“, mille käigus intervjueriti 231 Tartu ettevõtte juhti.

Töö koostamise käigus korraldati viis seminari, millest neljal arutati ettevõtluse arendamise eri aspekte ning viiendal toimus arengukava projekti arutelu. Kõik ettepanekud ja märkused kaaluti ühiselt läbi ning kokkuleppelised parandused viidi teksti sisse.

Käesoleva ettevõtluse arengukava väljatöötamist juhendas konsultatsiooni- ja koolituskeskuse Geomedia juhtivkonsultant Rivo Noorkõiv, põhiteksti koostas analüütik Veiko Sepp. Tartu Linnavalitsuses koordineerisid ettevõtluse arengu kavandamise protsessi abilinnapea Karin Jaanson ja ettevõtlusosakonna juhataja Malle Blumenau.

2. KASUTATUD PÕHIMÕISTED

Ettevõtluse inkubaator – ettevõtluse tugistruktuur, mis aitab elavdada linnas ettevõtlust, suurendab alustavate firmade eeldusi turul läbi lüüa ja vähendab samas riske, kindlustades ettevõttele käivitusperioodil soodsa ja kvaliteetse töökeskkonna – ruumid, ärialase konsultatsiooni, andmeside ning muud toetavad teenused.

Innovatsioon ehk uuendus – avaras tähenduses igasuguse inimtegevuse uuenduslikkus või uudsus. Käesolevas arengukavas eelkõige uute ideede kasutamine 1) turul konkurentsivõimelise toote või teenuse pakkumiseks, 2) organisatsiooni sisemiste protsesside (tootmine, turundus, tarnimine, juhtimine jms) ümberkorraldamiseks, 3) uue või oluliselt täiustatud tehnoloogia kasutuselevõtuks tööstuses, teeninduses või avalikus sektoris, üldjuhul eesmärgiga saavutada konkurentsieelis.

Innovatsiooni tugistruktuur – institutsioon, mille tegevuse eesmärk on toetada teadus- ja arendustegevuse tulemuste kommertsialiseerimist. Innovatsiooni tugistruktuuride hulka kuuluvad teadus- ja tehnoloogiapargid, tehnoloogia-, innovatsiooni- ja inkubatsioonikeskused ning ülikooli ja kõrgkoolide tehnoloogiasirdeüksused.

Majandusklaster ehk kobar – geograafiliselt lähestikku paiknevate ühe valdkonna ettevõtete ja institutsioonide (näiteks ülikoolid, kohalik omavalitsus, ettevõtlusorganisatsioonid) kooslus, mis teeb koostööd ja samas sisemiselt konkureerib. Tugevad ühised ostja-tarnija seosed ning toetus spetsialiseeritud institutsioonide ühisele kapitalile kujundavad piirkondlikud konkurentsieelised, mis aitavad paremini kasutada töötajate oskusi, arendada majandussidemeid, tuua turule innovatiivseid tooteid ja teenuseid ning saavutada edu uutel turgudel.

Regionaalne innovatsioonisüsteem – regionaalsel tasemel toimiv ametlik ja mitteametlik üksikisikutest ja juriidilistest isikutest koosnev horisontaalne ja vertikaalne võrkstruktuur, milles keskne tegevus on õppimine ja uudsete lahenduste rakendamine ettevõtluse edendamisel, uute turusuutlike toodete ja teenuste turule toomine ning ettevõtete konkurentsivõime parandamine.

Spin-off-firma – ülikoolist võrsunud teadmises- ja tehnoloogiamahukas - ettevõtte, mille omanike hulka kuuluvad ülikool ja/või selle töötajad ning mille tegevuses kasutatakse ülikoolis loodud intellektuaalomandit ülikooliga sõlmitud koostöölepingu alusel.

Teaduspark – innovatsiooni tugistruktuur, mille põhikirjaliseks tegevuseks on edendada koostöös ülikoolide ja teadus-arendusasutustega tehnoloogiasiiiret ning toetada teadmises- ja tehnoloogiamahukate ettevõtete loomist ja jätkusuutlikku arengut kõrgetasemelise infrastruktuuri ja tugiteenuste pakkumise kaudu.

Teadus- ja tehnoloogiamahukas ettevõtte – ettevõtte, mis teeb koostööd teadus- ja arendusasutustega ning arendab uudseid, teadussaavutustel põhinevaid tooteid, teenuseid või tehnoloogiaid ja/või kelle investeeringud teadus- ja arendustegevusse või innovatsiooni ületavad 5% ettevõtte käibest ja/või kelle tegevuses on rõhuasetus

intellektuaalse omandi loomisel ja haldamisel ja/või kelle palgal on teadus- ja arendustegevusega hõivatud töötajad.

Tööstusala – infrastruktuuriga varustatud ala, kuhu ettevõtted koonduvad logistiliste, tööjaotuslike, maksunduslike või muude eeliste tõttu.

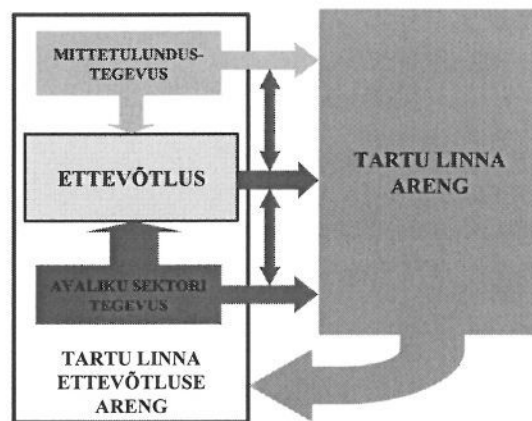
Tööstuspark – tähistab reeglina planeeritud maa-ala, kuhu ettevõtted koonduvad tänu tänapäevasele infrastruktuurile, struktureeritud töökeskkonnale, ühtsele pargi juhtimisele ning mõnikord ka äriteenuste pakkumiseks ja tootmiseks valmishitatud hoonete olemasolule.

3. ETTEVÕTLUSE ÜLDINE ASEND JA SELLE FUNKTSIOONID LINNA ARENGUS

Ettevõtlus on üks inimeste tegutsemise ja organiseerumise vorme, mis tänapäevases ühiskonnas, kus domineerivad turumajanduse reeglid, on omandanud keske positsiooni uute väärtuste loomisel ja sotsiaal-majandusliku arengutempo määramisel.

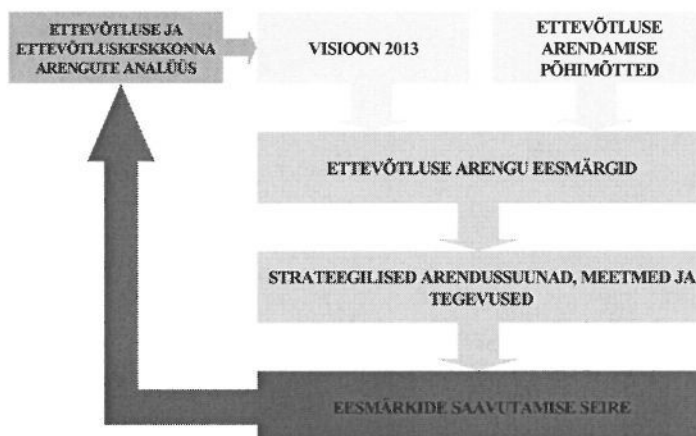
Tartu linna ettevõtluse areng on väga tihedalt seotud linna üldise arenguga ja positsiooniga Läänemere regioonis ning Eestis. Tartu on Lõuna-Eesti regiooni keskus ja majanduse mootor, mille käekäik mõjutab lõunaeelsete heaolu. Seda eelkõige töökohtade, tertsiaarsektori taseme ja mitmesuguste haridus-, teadus- ja arendustegevuste teenuste kaudu. Tartu kasvukeskuse ettevõtluspotentsiaali on võimalik suurendada regionaalse koostöö intensiivistamisega.

Kohalikud ettevõtted on linnas peamised materiaalsete väärtuste, tulude ja töökohtade loojad. Samuti on ettevõtted linna tuleviku kujundamisel avaliku sektori ja mittetulundussektori organisatsioonidele väga olulised partnerid. Neist ettevõtluse funktsioonidest linna arengus tuleneb vajadus siduda Tartu linna ettevõtluse arendamise strateegia linna ja regiooni üldise tuleviku kujundamisega nii eesmärkide kui ka tegevussuundade tasemel. Samas sõltub linna ettevõtluse areng peale ettevõtjate jõupingutuste olulisel määral ka linna ja regiooni arengust tervikuna. Linna ettevõtluse arendamisel on oluline teada ja mõista, millised on ettevõtluse arengu olulised mõjutegurid (näiteks inimressursi areng või asend regionaalses transpordivõrgustikus), milline on nende suhteline tase ja kuidas see on muutunud ja muutub. Sellest johtuvalt käsitletakse paralleelselt ettevõtluse arengu iseloomustamisega arengukava analüüsi osas ka teisi linna arengusuundi (joonis 1).

Joonis 1. Ettevõtluse asend Tartu linna arengus

Tartu linna ettevõtluse arengukava osade omavahelisi seoseid ning arengukaval põhineva arendustegevuse üldist loogikat kirjeldab joonisel 2 toodud Tartu linna ettevõtluse arendamise mudel.

Joonis 2. Tartu linna ettevõtluse arendamise mudel

4. TARTU LINNA ETTEVÕTLUS JA ETTEVÕTLUSKESKKOND

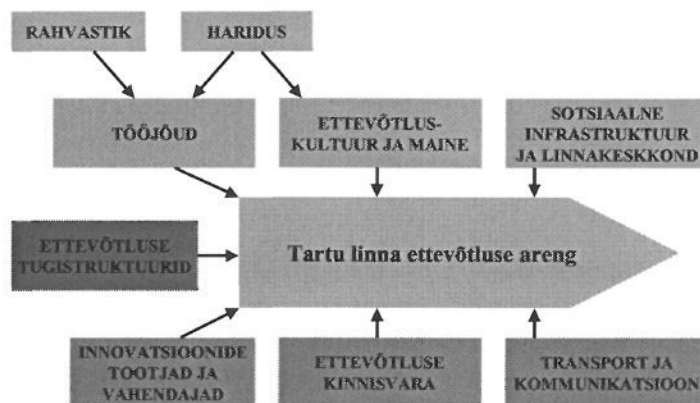
Tartu linna ettevõtluse arengu suunamisel tuginetakse teadmisele linna ettevõtluse ning ettevõtluskeskkonna seisundi ja arengutrendide kohta. Lähtudes arusaamisest linna üldise arengu ja ettevõtluse arengu vastastikkusest seotusest ning ettevõtluskeskkonna terviklikust olemusest, analüüsitakse

- linna ettevõtluse arengut ja
- ettevõtluse arengu peamisi mõjutegureid ettevõtluskeskkonnas, sh ettevõtluse arendamise kohalikke, regionaalseid ja riiklikke tugistruktuure.

Ettevõtluse arengu käsitluses vaadeldakse ja võrreldakse muutusi üldises ettevõtlusaktiivsuses, ettevõtete tegevuse tulemuslikkuses, ettevõtlusstruktuuris, samuti tuuakse esile kvalitatiivselt olulisi arenguid Tartu ettevõtetes.

Tartu linna ettevõtluskeskkonnas eristatakse järgmisi ettevõtluse arengu peamisi mõjutegureid:

- **innovatsiooni genereerijad ja vahendajad**, kelle olemasolu ja toime on aluseks uute toodete ja teenuste ning seega ka kõrge lisandväärtusega konkurentsivõimelise ettevõtluse arenguks;
- **inimressurss/tööjõud**, mille maht ja kvaliteet määrab paljus ettevõtete spetsialiseerumisvõimalused ning loob eeldused uute ettevõtete tekkimiseks ja olemasolevate jätkusuutlikuks arenemiseks;
- **ettevõtluse kinnisvara** (tööstusalad, inkubatsioonikeskused, kaubandus- ja bürookinnisvara), mille puudumine võib osutada oluliseks piiravaks teguriks linna ettevõtluse arengus;
- linna ja selle ettevõtete **asend transpordi- ja kommunikatsioonivõrgustikes**, mis kas soosib või takistab ettevõtlusalast regionaalset ja rahvusvahelist partnerlust ning toodete/teenuste turustamist ja innovatsiooni levikut;
- **ettevõtluskultuur** linnas, mis mõjutab ettevõtlikkuse taset ja elanike suhtumist ettevõtlusesse, ning linna **ettevõtlusalane maine** väljaspool linna, mis loob eeldused välisinvesteeringuteks linna ettevõtetesse, uute ettevõtete loomiseks teistest regioonidest pärit ettevõtjate poolt ning toetab samuti partnerlust;
- Mõnevõrra kaudsemate mõjuteguritena vaadeldakse analüüsis ka olulisemaid arenguid **sotsiaalses infrastruktuuris** ning **linna-keskkonnas**. Eriline koht linna ettevõtluse arengu mõjutegurite seas on **kohalikel, regionaalsetel ja riiklikel ettevõtluse tugistruktuuridel**.

Joonis 3. Analüüsi raamistik: Tartu linna ettevõtluse arengu peamised mõjutegurid

Ettevõtluskeskkonna terviklikkus, mida linna ettevõtluse arendamise puhul arvesse võetakse, avaldub nii ruumilisel kui ka ajalisel dimensioonil. On ilmne, et linna ettevõtluse mõjutegurid ei piirdu üldjuhul üksnes linna territooriumiga, vaid võivad omada väga erinevat ruumilist ulatust. Nii ei mõjuta linna ettevõtluse arengut mitte ainult linna tugistruktuuride tegevus, vaid ka regionaalsete, riiklike ja Euroopa Liidu arendusorganisatsioonide poliitika ja tegevus. Tartu linna ettevõtluse arengu spetsiifiliseks eelduseks on kohapealsed, uuendusi genereerivad organisatsioonid – siinsed teadusasutused, kuid samas ei ole ettevõtete valikud uute tehnoloogiate jms kasutuselevõtul piiratud vaid nende asutustega. Linna ettevõtete areng on seotud ka mujal loodud uute lahenduste kasutuselevõtuga. Strateegilises plaanis tõstatub siin vaid küsimus ettevõtete erinevast asendist innovatsiooniahelas (kas ettevõtte on lähemal või kaugemal uuenduse tekkekohale) ning sellega seotud majanduslikest tulemitest.

Inimressursi arendamisel on Tartu haridusasutused võtmetähtsusega sisendiks mitte ainult Tartu, vaid kogu Eesti tööjõuturule. Teisest küljest ulatub Tartu ettevõtluse tööjõuturg teatud juhtudel ka väljapoole maakonna piire ning Tartu ettevõtted konkureerivad tööjõu pärast teiste regioonidega Eestis (eelkõige Tallinna regiooniga) ja mujal Euroopa Liidus. Linna ettevõtluse arengu seisukohalt on oluline ettevõtluse kinnisvara areng kogu linnastus, seda eriti tööstusalade osas. Ka sotsiaalset infrastruktuuri ja linnakeskkonda on asjakohane käsitleda linnastupõhiselt – kesklinna, linnaosade, äärelinnade ja satelliitasulate ühise süsteemina. Kohaliku ettevõtluse tööjõu liikuvust toetava linna, linnastu ja maakondliku ühistranspordi ning teedevõrgu kõrval sõltub linna ettevõtluse areng ja selle rahvusvaheline konkurentsivõime ka kiirest transpordiühendusest Läänemere regiooni ja muu Euroopa peamiste arengukeskustega.

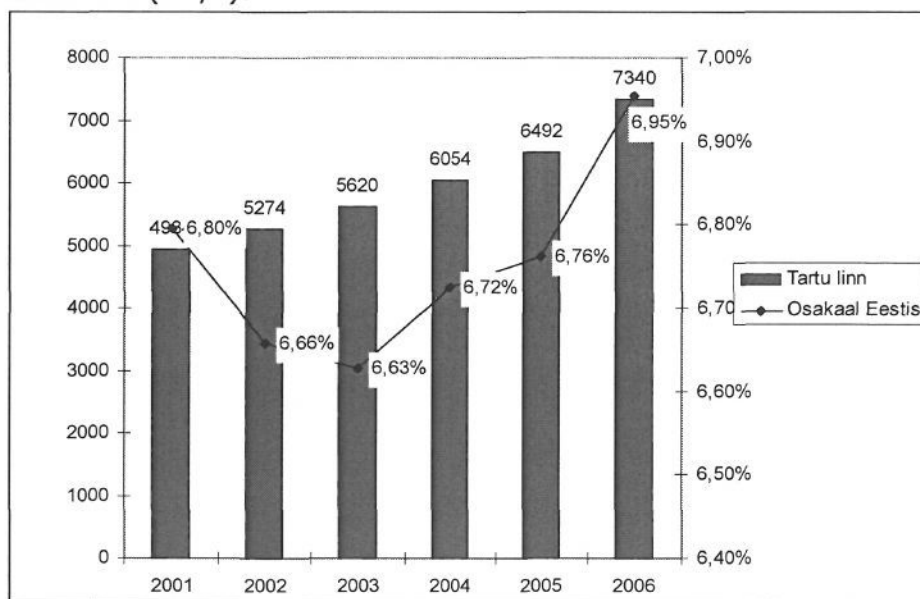
Ajalisel dimensioonil on linna ettevõtluse arendamise seisukohalt olulised järgmised aspektid. Esiteks näitavad ettevõtluses varasemal ajal toimunud muutused paljudel juhtudel suunda ka tõenäolisemale lähiaja arengule. Teiseks on linna ettevõtluses ja ettevõtluskeskkonnas eelmise arengukava koostamise ajaga – 2000. aastaga võrreldes toimunud

muutused kujundanud arengu kavandamise uue lähteseisundi, millest tuleneb ka arengukava uuendamise vajadus. Kolmandaks ja eelmisi punkte täpsustavana on mitmed tuleviku võimalikud arengutendentsid üsna otseselt seotud varem tehtud otsuste, vastu võetud arengukavade ja alustatud projektidega.

4.1. TARTU LINNA ETTEVÕTLUSE ARENG

Tartu linnas oli 2006. aasta lõpu seisuga registreeritud 7340 ettevõtet, mis moodustab 6,95% Eesti ettevõtete koguarvust (105537). Ettevõtete arv on ajavahemikus 2001–2005 suurenenud ühtlaselt, 300–400 ettevõtte võrra aastas. Ajavahemikus 2005–2006 suurenes ettevõtete arv 848 ettevõtte võrra. Kokku on ettevõtete arv suurenenud 2001–2006. aastal 2006 ettevõtte võrra. Kasv moodustab 27% ettevõtete arvust 2006. aasta lõpus.

Ettevõtete arvu kasv on Tartus üldiselt järginud riigi keskmist tempot ning Tartu ettevõtete osakaal ettevõtete koguarvust Eestis on vaadeldaval ajavahemikul üsna vähe muutunud. Küll on aga paralleelselt ettevõtete arvu üldise suurenemisega Eestis suurenenud ettevõtlusaktiivsus. 2001. aastal oli ettevõtlusaktiivsus Tartu linnas 4,9 ettevõtet (vrd Eesti 5,3 ja Tallinn 7,9) 100 elaniku kohta. 2006. aastal oli sama näitaja 7,5 ettevõtet, mis on samal tasemel Eesti keskmisega (7,6), kuid jääb alla Tallinna tasemele (12,2).

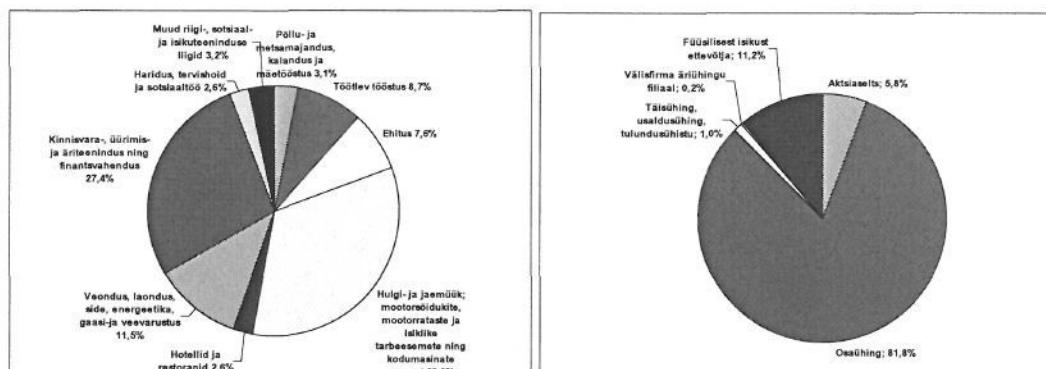

Joonis 4. Tartu linnas registreeritud ettevõtete arv ja osakaal Eestis 2001–2006 (Äriregister, andmed seisuga 31.12.2006)

Valdava osa linna ettevõtete arvust moodustavad osaühingud, mida 2006. aasta lõpus oli registreeritud 6006 ehk 81,8% kõigist registreeritud ettevõtetest. Füüsilisest isikust ettevõtjate osakaal on 11,2% ja aktsiaseltside osakaal 5,8%. Peamised struktuursed muutused on aset leidnud seoses aktsiaseltside ja füüsilisest isikust ettevõtjate osakaalu

muutumise. Seoses eelkõige suurenenud omakapitali määra nõudega on märkimisväärselt vähenenud nii aktsiaseltside arv kui ka osakaal (14,7%-lt 5,8%-ni). Füüsilisest isikust ettevõtete arv on samal ajavahemikul kasvanud aga kolmekordseks. Aastatel 2000–2006 on füüsilisest isikust ettevõtjate osakaal kasvanud 7%-lt 11,2%-le.

Kolmandiku Tartu linna ettevõtete tegevusalaks on kaubandus ning üle veerandi ettevõtetel äri-, kinnisvara- ja finantsteenused. Transpordi-, side- ja infrastruktuuri ettevõtteid on 11,5%, töötleva tööstuse ettevõtteid 8,7% ja ehitusettevõtteid 7,6% kõigist Tartu ettevõtetest. Olulisemateks muutusteks ettevõtluse valdkondlikus struktuuris on vaadeldavatel aastatel hulgi- ja jaekaubandusettevõtete osakaalu märkimisväärne vähenemine (41,2%-lt 2000. aasta lõpus 33,3%-le 2006. aasta lõpus) ning transpordi ja tehniliste infrastruktuuride majandamisega seotud ettevõtete arvu osakaalu kahekordistumine (6,0%-lt 11,5%-ni). Positiivne areng on leidnud aset uue majanduse hulka kuuluvates **info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) ning biotehnoloogia** sektorites, kus nii ettevõtete käibenumbrid kui ka töötajate arv on viimastel aastatel kiiresti kasvanud. 2005. aasta seisuga oli Tartus registreeritud 115 IKT ettevõtet ja neis töötas kokku 740 töötajat, biotehnoloogia sektoris tegutses 23 ettevõtet ja neis oli hõivatud 166 inimest. Sektorite kogukäibed ulatusid 2005. aastal IKT ja biotehnoloogia sektorites vastavalt 310,7 ja 109,5 miljoni kroonini. Võrreldes eelmise aastaga oli käivate kasv IKT sektoris keskmiselt 35% ja biotehnoloogia sektoris keskmiselt 23%.

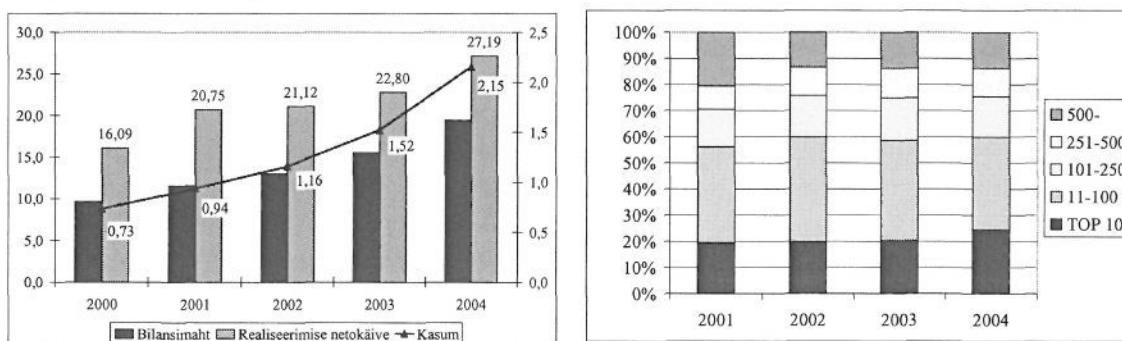

Joonis 5. Tartu linna ettevõtete jagunemine tegevusvormi ja tegevusala järgi (Ärireister, andmed seisuga 31.12.2006)

Tartu ettevõtete bilansimaht jooksevhindades on kasvanud viie aasta jooksul kahekordseks – 9,7 miljardilt kroonilt 2000. aastal 19,4 miljardi kroonini 2004. aastal. Keskmiselt teeb see ühe ettevõtte bilansimahuks 3,2 miljonit krooni (2000 aastal vastav näitaja 2,3 miljonit krooni). Realiseerimise netokäive on kasvanud 16,1 miljardilt kroonilt 2000. aastal 27,2 miljardi kroonini 2004. aastal (keskmine netokäive 4,5 miljonit krooni). Ettevõtete kasum on vaadeldaval ajavahemikul kolmekordistunud, ulatudes 2,15 miljardi kroonini 2004. aastal (335 000 krooni ettevõtte kohta). Käibe TOP 10 ettevõtete käive moodustab Tartu ettevõtete kogukäibest ligi ¼, TOP 100 käive aga 60%. Vaadeldaval ajavahemikul on toimunud mõningane käibe kontsentreerumine – suurema käibega ettevõtete osakaal summaarses käibes on suurenenud

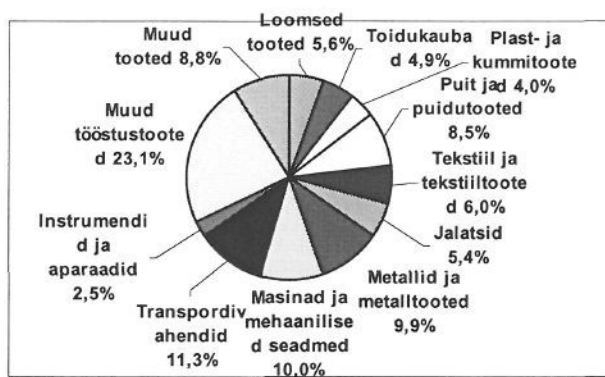
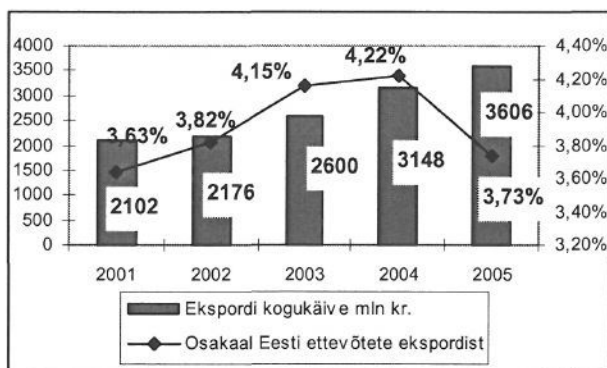
ning käibe TOP 500-st välja jäänud ettevõtete käibe osakaal vähenenud 20%-lt 2001. aastal 14%-ni 2004. aastal.

Hulgi- ja jaekaubandusettevõtete kõrval on aastatel 2001–2004 pidevalt käibe TOP 10 sekka mahtunud AS A. Le Coq Tartu Õlletehas (kõigil vaadeldavatel aastatel käibe arvestuses 4. kohal), 2001. aastal AS Tarmeko ja aastatel 2002–2004 AS Ehitusfirma Rand & Tuulberg. 2004. aastal kuulusid Tartu ettevõtete käibe TOP 25 hulka veel Kodumajatehase AS, AS Linnaehitus, AS Tarkon, AS Tarmeko ja AS Kroonpress. Üle 100 miljonilise käibega tootmisettevõtted on 2004. aasta seisuga ka AS Tartu Maja Betoontooted, AS K&H, AS Pere Leib, AS Beetak, AS Postimees, AS Tartu Keskkatlamaja, AS Baltiklaas, AS Merko Tartu, AS Ilves-Extra, OÜ Tarmetec, AS A&P Mets ja AS Salvest. Suurima käibega uue majanduse ettevõtetest on tarkvaraarendusfirma AS Playtech Estonia, mis asub 41 miljonilise käibega 111. kohal.

Joonis 6. Tartu ettevõtete bilansimahu, realiseerimise netokäibe ja kasumi näitajad (mld krooni) ning käibe jagunemise struktuur käibe suurusrühmade kaupa 2001–2004 (Tartu LV ettevõtluse osakond)

Positiivsetele arengutele Tartu linna ettevõtluse arengus osundavad ka ekspordinäitajad. Ekspordi kogukäibe on kasvanud aastatel 2001–2005 ligi poole võrra, ulatudes 2005. aastal 3,6 miljardi kroonini. Kasvanud on ka Tartu ettevõtete osakaal riigi koguekspordis. 2004. aastal oli vastav näitaja 4,24%. 2005. aastal toimus mõningane langus Eesti ekspordi kogumahu erandlikult suure kasvu tõttu (tavapärase ca 5-10% kasvu juures kasvas aastal 2005. Eesti kogueksport 23% võrra). Linna ettevõtete ekspordi struktuuri iseloomustab tasakaalustatus. Suurima osakaalu moodustab rühm "muud tööstustooted". Ligikaudu 10% ekspordist moodustavad ka transpordivahendite, metallitoodete, masinate ja mehaaniliste seadmete tooterühmad. Lisaks neile ulatub veel üheksa tooterühma ekspordi osakaal linna ettevõtete koguekspordist vähemalt 2,5%-ni.

Joonis 7. Tartu linna ettevõtete ekspordi käive ja struktuur tööstusharude kaupa 2001–2005 (Tartu LV ettevõtluse osakond)

Kokkuvõte

Tartu ettevõtluse arengut iseloomustavad 2001. aastast alates üldiselt positiivsed suundumused. Ettevõtete arv, käive ja kasum on kasvanud kiiresti, Eesti keskmise tasemega võrdselt või seda ületanud. Ettevõtlust iseloomustab nii valdkondlik kui ka vormiline mitmekesisus. Eelkõige on suuremad ettevõtted teinud või kavandamas olulisi investeeringuid toodangu mahu ja tootlikkuse suurendamiseks. Lisandunud on ka rida uue majanduse ettevõtteid eeskätt IKT ja biotehnoloogia sektoris ning nende osa linna ettevõtluses on nähtav, kuigi jätkuvalt tagasihoidlik. Tartu teadus- ja arendusasutuste intellektuaalse potentsiaali rakendamises kohalikus ettevõtluses ja tootmises on veel palju arenguruumi. Mitmete suurte ettevõtete toodangust moodustavad olulise osa allhanketöid.

Üldistades võib öelda, et vaadeldaval ajavahemikul toimunud positiivsed muutused on peamiselt seotud traditsiooniliste Tartu ettevõtluse vedurite arenguga ning kvalitatiivselt olulisi muutusi toimunud ei ole. Ka võrdluses pealinna regiooni ettevõtlusega ei ole tegu niivõrd mitte suhtelise mahajäämuse tagasitegemisega, vaid on suudetud eelnenud aastatega tekkinud vahet pigem hoida.

4.2. ETTEVÕTLUSE ARENGU TUGISÜSTEEM

Oluliseks ettevõtluse arengut mõjutavaks teguriks on avaliku sektori arendustegevus. Selles võib eristada kahte alamtegurit:

- ettevõtlust toetava arendustegevuse strateegilist raamistikku, mis suunab avaliku sektori ettevõtluspoliitikat;
- ettevõtlust toetava arendustegevuse institutsionaalset raamistikku, millega luuakse organisatsioonide võrgustik selle ettevõtluspoliitika elluviimiseks.

Kuna Tartu ettevõtlus on osa Eesti ja laiemalt ka Euroopa Liidu ettevõtlusruumist, siis mõjutavad siinse ettevõtluse arengut mitte üksnes kohapeal teostatav ettevõtluse arenduspoliitika, vaid ka regionaalne, riiklik ja Euroopa Liidu ettevõtluspoliitika.

4.2.1. Ettevõtluse arendamise strateegiline raamistik

Keskseks Euroopa Liidu majandusvaldkonna strateegiliseks dokumendiks on **Lissaboni strateegia**, mis seab eesmärgiks muuta Euroopa Liit aastaks 2010 maailma kõige dünaamilisemaks ja konkurentsivõimelisemaks teadmistel põhinevaks majanduspiirkonnaks, suurendades samal ajal sotsiaalset sidusust ja tagades arengu keskkonda kahjustamata. 2005. aastast keskendutakse uuenenud strateegias kahe peamise ülesande lahendamisele – suurema, kestva majanduskasvu saavutamisele ning arvukamate ja paremate töökohtade loomisele. Strateegia elluviimiseks Eestis on koostatud riiklik "**Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2005–2007 Lissaboni strateegia rakendamiseks**", mille Vabariigi Valitsus kiitis heaks 2005. aasta oktoobris. Makromajanduskeskkonna ning tööturu ja tööhõive kõrval käsitletakse selles ühe olulise teemana ka ettevõtluskeskkonna arendamise meetmeid, mis peaksid toetama ettevõtete rahvusvahelist konkurentsivõimet, teadustulemuste rakendamist ettevõtluses ja ettevõtete keskkonnasäästlikkuse kasvu.

Euroopa Liidu struktuuripoliitika mõju avaldub Tartu ettevõtluse arengule riikliku arengukava meetmete kaudu. **Riiklik arengukava aastateks 2004–2006** sisaldas maamajandusele lisaks viit üldist meetet ettevõtluse arendamiseks. Tartu linna ettevõtete kasutatud toetuste mahtu iseloomustab tabel 1.

Tabel 1. EL-i tõukefondide kasutus Tartu linna ettevõtete poolt (vahendite maht tuhat krooni)

Meede	Eesti	Tartu linn	Tartu linna osakaal
Ettevõtluse infrastruktuuri arendamise toetamine	128 063	8 440	6,6%
Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni edendamine	178 919	59 568	33,3%
Turismi arendamine	112 391	10 000	8,9%
Kokku	419 373	78 008	18,6%

Ettevalmistatava riikliku arengukava (**RAK 2007–2013**) ettevõtluse, infoühiskonna, transpordi ja energeetika infrastruktuuri arendamise rakenduskavas nähakse vahendeid ettevõtluse uuendus- ja kasvuvõime toetuseks. Lisaks planeeritakse raha "Hariduse, teadus- ja arendustegevuse ning tervishoiu ja hoolekande infrastruktuuri arendamise rakenduskava" esmatähtsa suuna "Kaasaegse teadus- ja arendustegevuse

võimekuse suurendamine ning kõrghariduse õppekeskkonna kaasajastamine" tarvis.

Olulisemate riiklike arengudokumentidena on ettevõtluse arendamist suunanud veel riikliku ettevõtluse arendamise eesmärkide, prioriteetide, toetusmeetmete ja nende jagamise põhimõtete kindlaksmääramiseks koostatud dokument "**Ettevõtlik Eesti – Eesti väike- ja keskmise suurusega ettevõtete arendamisele suunatud poliitika 2002–2006**" ning 2001. aastal Riigikogu poolt heaks kiidetud riiklikku innovatsioonipoliitikat suunav **Eesti teadus- ja arendustegevuse strateegia "Teadmistepõhine Eesti 2002-2006"**, mille üks põhieesmärk oli luua ettevõtetele soodne innovatsioonikeskkond ning kaasata neid senisest rohkem teadus- ja arendustegevusse. Konkreetsemate eesmärkidenä tuuakse välja konkurentsivõimelise teadmiste ja oskuste baasi taastootmise tagamine ning ettevõtete konkurentsivõime suurendamine, seda nii traditsiooniliste tööstusharude uuenemisele kaasaaitamise kui ka uute tehnoloogiapõhiste ettevõtete toetamise kaudu.

Strateegias on määratletud kolm võtmevaldkonda: infoühiskonna tehnoloogiad, biotehnoloogia ja materjalitehnoloogia. Strateegia realiseerimise tulemusena oleksid Eestis pidanud kogukulutused teadus- ja arendustegevusele aastaks 2006 kasvama 1,5%-ni SKP-st (2003. aastal 0,86%). Vabariigi valitsus on heaks kiitnud uue **teadus- ja arendustegevuse strateegia aastateks 2007–2013**, mis täpsustab nii praeguses strateegias kui ka Lissaboni strateegia majanduskasvu ja tööhõive tegevuskavas toodud meetmeid ja tegevusi ning seab uued eesmärgid järgmiseks Euroopa Liidu tõekefondidest vahendite taotlemise perioodiks ning **„Eesti ettevõtluspoliitika arengukava aastateks 2007-2013"**.

Regionaalsel tasandil täpsustab riiklikku innovatsioonistrateegiat **"Tartu regiooni innovatsioonistrateegia 2004–2008" (TRIS)**. Strateegia keskne eesmärk on regiooni ettevõtete konkurentsivõime kasv, mille saavutamise peamise teena nähakse suutlikkust olla innovatiivne ehk õppida kasutama uusi võimalusi ja arendada edasi olemasolevaid. Innovatsiooni soodustamiseks kavandatakse strateegias nelja tegevussuunda: inimkapitali arendamine, võrgustumise toetamine, võtmesektorite (puidu-, metsa- ja mööblitööstus, toiduainetetööstus, tekstiili- ja rõivatööstus ning masinaehitus, perspektiivis ka infotehnoloogia ja biotehnoloogia) arendamine ja infrastruktuuri parandamine.

Kohalikul tasandil on ettevõtluse arendamist eelnenud perioodil suunanud arengustrateegia **„Tartu 2012"**, arengustrateegia **„Tartu 2030"**, **„Tartu linna ettevõtluse arengukava 2001-2006"** ja **„Tartu linna arengukava 2004–2007"**. Käesolev arengukava on strateegilises kooskõlas kehtiva arengustrateegiaga **„Tartu 2030"** ning sellega uuendatakse linna ettevõtluse arengukava.

4.2.2. Ettevõtluse arendamise institutsionaalne raamistik

Peamised **riiklikud** ettevõtluspoliitikat ellu rakendavad organisatsioonid on Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS), Krediidi ja Ekspordi

Garanteerimise Sihtasutus (KredEx) ning maakondlikud ettevõtluskeskused ja ärinõuandlad, samuti riigi loodud sihtasutused Archimedes ja Innove.

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) eesmärk on tagada ettevõtluse arenguks suunatud riiklike ja välisabi programmide, meetmete ja projektide efektiivne rakendamine järgnevates valdkondades: välisinvesteeringute kaasamine, toodete ja teenuste eksport, tehnoloogiline arendustegevus ja innovatsioon, turism, regionaalne arendustegevus ning väike- ja keskmise suurusega ettevõtluse arendamine. Sihtasutus toetab baasfinantseerimise lepingute kaudu 15 maakondlikku arenduskeskust (sh SA Tartu Ärinõuandla). Käivitunud on innovatsiooniteadlikkuse, tehnoloogia arenduskeskuste, innovatsiooni-teadlikkuse, teaduse tippkeskuste ning teaduse- ja arendustegevuse infrastruktuuri arendamise programmid.

Krediidi ja Ekspordi Garanteerimise Sihtasutus KredEx loodi 2001. aastal Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt eesmärgiga parandada väike- ja keskmise suurusega ettevõtete rahastamisvõimalusi, maandada ekspordiga seotud krediidiriske, võimaldada inimestel rajada või renoveerida oma kodu ja arendada energiasäästlikku mõtteviisi.

SA Archimedes üks ülesanne on Eesti teadus- ja arendustegevuse süsteemi edendamine. Selle 2000. aastal loodud innovatsioonikeskus toimib Euroopa Liidu teadus- ja tehnoloogiaprogrammide kontaktpunktina Eestis ning osaleb mitmesugustes rahvusvahelistes innovatsiooni ja teadustulemuste siirde projektides.

Elukestva Õppe Sihtasutus Innove loodi aastal 2003 ning selle eesmärk on korraldada ja rakendada haridusprogramme ning Euroopa Liidu struktuuritoetusi inimressursi arendamiseks.

Tartus paiknevate maakondlike ettevõtluse tugistruktuuri organisatsioonidena tegutsevad SA Tartu Ärinõuandla ja SA Tartumaa Turism. **SA Tartu Ärinõuandla** missioon on Tartumaa alustavate ning tegutsevate väike- ja keskmise suurusega ettevõtete arengu toetamine, ettevõtete ja ettevõtluskeskkonna konkurentsivõime tugevdamine ja regionaalse arengu edendamine partnerluse, asjatundliku nõustamise ja koolituse pakkumise kaudu. Ärinõuandla asutati sihtasutusena 1997. aastal Tartu Maavalitsuse ja Tartumaa Omavalitsuste Liidu poolt. 2003. aastal tegutsetakse maakondliku arenduskeskusena. Ärinõuandla klientidest poole moodustavad ettevõtted ning nendega tegelemisele kulutatakse umbes pool nõuandla kuue põhikohaga ja nelja töövõtulepinguga töötaja ajast. Klientidest ligi 2/3 on pärit Tartu linnast. Vastavalt riigiga sõlmitud baasfinantseerimise lepingule osutatakse baasnõustamise konsultatsioone ettevõtetele tasuta. 2004. aastal pakuti baasnõustamisteenust 645 ühikut ja 2005. aastal 655 ühikut. 2005. aastal rahuldati 19 stardiabi taotlust kogusummas 1,5 miljonit krooni. See on enam kui 2002. aastal 10 taotlust kogusummas 0,6 miljonit krooni.

SA Tartumaa Turism on asutatud 1999. aasta augustis Tartu linna ja Tartumaa Omavalitsuste Liidu poolt, eesmärgiga koordineerida Tartu linnas ja maakonnas turismiarendustööd, st tegeleda piirkonna turunduse, turismitoodete arenduse, piirkonna maine kujundamise ning turismiinfo kogumise, analüüsi ja levitamisega.

Tartu linna ja maavalituse ning Tartu Ülikooli ja Eesti Maaülikooli poolt 1992. a asutatud **Tartu Teaduspargi** missioon on olla teadus- ja tehnoloogiamahukate ettevõtete tekke, arendamise ning innovatsiooni toetaja, pakkudes infrastruktuuri- ja äriarendusteenust Tartu regioonis. Läbi aegade on teaduspargis tegutsenud 83 ettevõtet ja organisatsiooni. 2006. aasta sügisel oli teaduspargis 29 ettevõtet, neist 8 teaduspargi inkubatsioonikeskuses. Kaks suuremat valdkonda teaduspargis on elektroonika- ja aparaadiehitus 10 ettevõttega ning bio- ja geenitehnoloogia 7 ettevõttega. Teaduspargi firmade 2006. aasta kogukäibeks hinnatakse 72 miljonit krooni. Elektroonika- ja aparaadiehituse ning bio- ja geenitehnoloogia ettevõtete käive on kasvanud ning IKT, metallitöötlemise ja materjalitehnoloogia ettevõtete käive vähenenud seoses vastava valdkonna ettevõtete arvu vähenemisega. Oluliselt on kasvanud teaduspargi ettevõtete eksport – 10,8 miljonilt kroonilt 2001. aastal 23,8 miljoni kroonini 2006. aastal.

Tartu Teaduspark on partner mitmetes ettevõtluse arendamisele suunatud rahvusvahelises projektides, mis hõlmavad klastrite metodoloogiaid, ettevõtluse ja teaduse vahelise koostöö edendamist, tooteinnovatsiooni, uute tehnoloogiate kasutuselevõtu soodustamist, puidu- ja metallitööstuse ettevõtetele ärikontaktide otsinguid, IKT sektori teadus- ja arendustöö investeerimispoliitikat ja ettevõtete laienemist välisturgudele.

Teaduspargi arengut on toetanud investeringud füüsilisse infrastruktuuri. 2003. aastal renoveeriti inkubatsioonikeskuse ruume ja 2006. aastal detsembris valmis uus inkubatsioonikeskus.

2001. aastal asutati eraõigusliku juriidilise isikuna **AS Tartu Biotehnoloogia Park (TBP)** – biotehnoloogia ettevõtlust toetav tugistruktuur, mis pakub infrastruktuuri-, arendus- ja konsultatsiooniteenuseid ning valmistab ette ning viib läbi valdkonna arendusprojekte. TBP eesmärk on luua Eestis soodus ja arenev keskkond biotehnoloogiaalase ettevõtluse edendamiseks. TBP rendib klientidele ruume kogupindalaga 1000 m² ja 10 rentniku hulgas on biotehnoloogia-, meditsiini-, konsultatsiooni- ja turundusettevõtted. 2005. aasta septembris avati TBP-s BioMed inkubaator, mis toetab biotehnoloogia, meditsiini ja veterinaarmeditsiini valdkonna alustavaid ettevõtteid.

Peamised ettevõtluspoliitika kavandajad ja elluviijad Tartu linnas on **Tartu Linnavolikogu** ja **Tartu Linnavalitsus**. Kohaliku omavalitsuse üks ülesanne Tartus on ettevõtluskeskkonna parendamine ja linna tulubaasi kasvatamine, millest oleneb linna sotsiaalmajanduslik areng tervikuna. Linnavolikogu ja linnavalitsuse ettevõtluse arendamise otsuseid valmistab ette, rakendab ellu ja koordineerib linnavalitsuse ettevõtluse osakond (EVO). EVO on arendustegevuse planeerimisel aluseks võtnud aastatel 2000, 2002 ja 2006 tehtud Tartu ettevõtlusuuringud, mille eesmärk oli analüüsida ettevõtlussituatsiooni Tartu linnas, selle muutusi ning tulevikuperspektiive.

Tartus ettevõtlikkuse innustamiseks on EVO läbi viinud mitmeid projekte. Alates 2002. aastast tunnustab EVO parimaid Tartu linna ettevõtlusalaseid üliõpilastöid. 2005. aastal algatati Tartus üritus "Tartu ettevõtlusnädal", mille raames korraldatakse nädala jooksul alustavatele ja tegutsevatele ettevõtjatele, noortele ja kõigile linnakodanikele mitmeid

ettevõtlusteemalisi üritusi. 2005. aastal toimus nädala jooksul 40 üritust, 2006. aastal juba 57 üritust. Kokku osales ettevõtlusnädalal mõlemal aastal üle tuhande inimese. 2005. aastal hakati koostöös SA-ga Archimedes välja selgitama ja toetama parimaid teadmispõhiseid äriideid. Koostöös arengufondiga Junior Achievement on algust tehtud programmidega, mis on suunatud õpilaste ettevõtlusalase teadlikkuse suurendamisele. Jätkuvalt toetatakse SA Tartu Ärinõuandlat alustavatele ettevõtjatele tugiteenuste pakkumisel.

Ettevõtete konkurentsivõime ja ekspordipotentsiaali suurendamiseks on EVO alates 2001. aastast läbi viinud Business Opportunities Development projekte BOD (1 mln kr), BOD II (1 mln kr), BOD III (1 mln kr), "Sobib Euroopasse" (1,1 mln kr) ja "Sobib Euroopasse-2" (1,1 mln kr). Projektide peamine eesmärk oli pakkuda ettevõtjatele terviklikku rahvusvahelisele turule mineku paketti, toetades neid teadmiste ja otsekontaktide loomisega. Erilist tähelepanu pöörati projektides naisettevõtjate toetamisele ja julgustamisele oma äritegevuse arendamisel ning rahvusvahelise konkurentsivõime tugevdamisel. Koostöös Eesti Kvaliteediühinguga algatas EVO 2003. aastal projekti „Parimate juhtimispraktikate tutvustamine Tartu ettevõtjatele“, mille raames on teoreetikud ja Eesti edukamad ettevõtjatejuhid tutvustanud Tartu ettevõtjatele parimaid juhtimismeetodeid ja -kogemusi ning kvaliteedi-juhtimissüsteeme.

Alates 2001. aastast korraldatakse mitmeid ettevõtete konkurentsivõime tugevdamisele suunatud koolitusi: finantsjuhtimise, raamatupidamise ja maksunduse, tootmis- ja teenindustevõtete turunduse, kvaliteedi-juhtimise, juhtimissüsteemide standardite, Euroopa Liidu ühisturu, standardiseerimise jmt valdkondades. 2003. aastast kuni 2006. aasta septembrini toimus EVO eestvedamisel 140 infopäeva, koolitust ja ümarlauda; keskmiselt osales igal üritusel 40-60 inimest.

2003. aastast alates on koostöös Tallinna Ettevõtlusametiga viidud läbi klastrite arendamisele suunatud projektid Innoclus ja Innoclus II, mis keskendusid klastrarendusele spetsiifiliste uuringute kaudu ning koolitustele metalli-, masina- ja aparaaditööstuse sektoris. Koostöös Tallinna Ettevõtlusametiga alustas EVO 2005. aastal projekti Innomet II (1,6 mln kr), mille eesmärk on inimressursi arendamine ja konkurentsivõime parandamine tööturul masinaehituse-, aparaadi- ja metallitööstuse sektoris täienduskoolitussüsteemi tõhustamise ja arendamise kaudu. Projekti raames on Tartu regioonis täienduskoolitust saanud sadakond nende valdkondade spetsialisti. Ettevõtete reaalse vajaduste väljaselgitamiseks viidi projekti käigus Tartu regiooni masinaehituse-, aparaadi- ja metallitööstuse sektoris läbi tööjõu vajaduste kaardistamine. Uuringu käigus saadud andmeid kasutati ka Tartu ja Võru kutsehariduskeskuste täienduskoolitusprogrammide parendamiseks.

Aastatel 2002–2005 töötati välja Tartu regionaalne innovatsioonistrateegia, mille eesmärk on aidata kaasa Tartu ja Lõuna-Eesti ettevõtete tehnoloogilisele ja innovaatilisele arengule. Tartu linn on olnud partneriks Tartu Teaduspargi juhivas projektis Tartu inkubatsioonikeskuse väljaehitamiseks. 2004. aastal viidi läbi Tartu tööstusparkide (Ravila ja Ropka) teostatavuse uuring, 2005. aastal alustati aktiivset Ravila tööstusparki arendamist.

Investeerimiskliima parandamiseks on alustatud Tartu regionaalse riskikapitali fondi vajalikkuse ja võimalikkuse uurimisega. Projekti „VBN InnoReg – Strengthening Via Baltica Nordica Macro-Region through Transnational Cooperation for Regional Innovation Promotion“ (660 000 kr) raames tutvustatakse Tartu ettevõtjatele Euroopa ettevõtete riskikapitali kaasamise parimaid praktikaid. Samuti töötatakse projekti raames välja Tartu linnale sobivaim riskikapitali fondi mudel. Ettevalmistamisel on ka pooltööstusliku labori rajamise projekt, kus samades ruumides ja samade seadmete abil toimub koolitus, tootmine ning firmadele tootearenduse ja testimisteenuse pakkumine.

Kuue viimase aasta jooksul on EVO arendanud aktiivseid väliskontakte mitmete Euroopa kohalike omavalitsuste ja ettevõtluse tugiorganisatsioonidega Lisburnis (Põhja-Iirimaa), Pihkvas (Venemaal), Newcastle´is (Suurbritannias), Landkreis Osterholzis (Saksamaal), Tampere, Turus (Soomes) ja Riias (Lätis). Seoses vajadusega luua lennuühendus Tartu ja välismaailma vahel, tellis Tartu Linnavalitsus 2006. aasta kevadel Turu Kõrgemalt Majanduskoolilt uuringu Tartu Ülenurme lennujaama regulaarse lennuliikluse taasalustamise tasuvuse kohta. Tartu linn teeb regulaarreiside avamiseks koostööd riigi ja AS-ga Tallinna Lennujaam.

Kokkuvõte

Ettevõtlust toetava arendustegevuse strateegilises raamistikus on toimunud põhimõtteline edasimineku. Seoses Eesti liitumisega Euroopa Liiduga on lisandunud riigiülene strateegiline dimensioon. Riiklikul ja regionaalsel tasandil on strateegiline tähelepanu pööratud ettevõtete konkurentsivõime parandamise ja innovaatsilisuse suurendamise vajadusele. Ka Tartu üldised arengudokumendid käsitlevad innovaatsilist ja konkurentsivõimelist ettevõtlust linna arengu ühe olulise komponendina. Uuendatav linna ettevõtluse arengukava loob aluse arendustegevuse järjepidevusele. Seega võib öelda, et välja on kujunenud mitmetasandiline ja suhteliselt sidus ettevõtluse arendamise strateegiline raamistik.

Koos muutunud strateegilise ja ettevõtluspoliitilise raamistikuga on arenenud ka ettevõtluse arengut toetavad tugiorganisatsioonid. Märkimisväärselt on kasvanud rahvusvaheline partnerlus, samuti ettevõtjatele suunatud koolituskursuste maht, seda eelkõige Euroopa Liidu struktuurivahendite toel. Üldiselt iseloomustab Tartu ettevõtteid toetavat institutsionaalset tugistruktuuri mitmekesisus ja aktiivne tegutsemine. Rahulolu kasvu nelja viimase aasta jooksul nii linnavalitsuse kui ka teiste ettevõtlust toetavate tugistruktuuride tööga näitas ka ettevõtjate seas korraldatud ettevõtlusuuring.

Kiire majanduskasvu tingimustes on soodsa ettevõtluskeskkonna pakkumisel valitsevaks tendentsiks riigisisese regionaalse konkurentsi teravnemine, mis loob lisaväljakutseid eelkõige Tartu Teaduspargile. Koos ettevõtluse arengu toetamiseks määratud finantsvahendite suurenemisega on tekkinud ka probleeme, kas avaliku sektori toetuste kasutamisel on ettevõtted piisavalt

võimekad ning teadus- ja arendustegevusele tuginevaks tootearenduseks valmis.

4.3. TARTU LINNA ETTEVÕTLUSE ARENGU MÕJUTEGURID

4.3.1. Innovatsiooni genereerijad ja vahendajad

Eesti 116 teadus- ja arendusasutusest tegutseb Tartus 36 asutust eesotsas kahe avalik-õigusliku ülikooli ja ülikoolide 12 asutusega. Eraõiguslikke teadus- ja arendusasutusi on 18 ning see arv on 2001. aastaga võrreldes kahekordistunud. Riigiasutusi on neli. Teadusmahuka ja uutel tehnoloogiatel põhineva ettevõtluse arengueelduste loojana on juhtival kohal olnud kaks siinset avalik-õiguslikku ülikooli.

Tabel 2. Tartumaa teadus- ja arendusasutused õigusliku seisundi alusel (HTM register, 2006)

Asutuse tüüp	Arv	Asutused
Avalik-õiguslik juriidiline isik	2	Tartu Ülikool, Eesti Maaülikool
Avalik-õigusliku juriidilise isiku asutus	12	TÜ Tehnoloogiainstituut, TÜ Raamatukogu, TÜ Füüsika Instituut, EMÜ Zooloogia ja Botaanika Instituut, EMÜ Eksperimentaalbioloogia Instituut, EMÜ Loomakasvatuseinstituut, EMÜ Keskkonnakaitse Instituut, EMÜ Metsanduslik Uurimisinstituut, EMÜ Eesti Agrobiokeskus, EMU Veterinaarmeditsiini ja Loomakasvatuse Instituut, EMU Põllumajandus- ja Keskkonnainstituut, EMU Metsandus- ja Maaehitusinstituut
Riigiasutus	4	Eesti Kirjandusmuuseum, Eesti Agrobiokeskus, Eesti Biokeskus, Eesti Rahva Muuseum
Eraõiguslik juriidiline isik	18	OÜ Taevastu, Osahing Tartu Keskkonnauuringud, OÜ Müomeetria OÜ Hendrikson & Ko, OÜ Softmill, MTÜ Õpetatud Eesti Selts, Eesti Geenikeskus, MTÜ Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus, Sihtasutus Eesti Geenivaramu, MTÜ Õppiv Organisatsioon, AS Asper Biotech, OÜ Applied Phenomics, MTÜ Eesti Hambaproteesimise Selts, OÜ TorroSen, OÜ FiloSoft, 5D Vision, AS Regio, OÜ Endokrinoloogiakeskus
Kokku	36	

Tartu Ülikooli nõukogu 2003. aastal kinnitatud "Tartu Ülikooli arengukava 2008" näeb ühena viiest läbimurdevaldkonnast intellektuaalse kapitali rakendamist. Selle saavutamise nimel kasvatab Tartu Ülikool teadmiste ja oskuste siirde ning teadus- ja arendustegevuse kaudu intellektuaalset kapitali, rakendab seda innovaatilises tootmises senisest märksa laialdasemalt ning suurendab oluliselt intellektuaalse omandi rakendamisest ja kaitsesist saadavaid tulusid. Aastatel 2001–2006 on ülikoolis toimunud kaks väga olulist korralduslikku muudatust seoses ettevõtluse arendamisega. 2001. aastal rajati TÜ Tehnoloogiainstituut, mis sai 2005. aastal kavandatavas Maarjamõisa tehnoloogialinnakus oma

maja. 2003. aastal loodi ülikooli majandusteaduskonna juurde TÜ ettevõtluskeskus.

Tartu Ülikooli Tehnoloogiainstituudi missioon on luua teadus- ja arendustegevusega alus kõrgtehnoloogilisele majandussektorile Eestis, edendada innovatsioonis aktiivse osalemise kaudu Eesti firmade konkurentsivõimet ja osaleda aktiivselt Eesti inimkapitali arendamisel, eriti tehnoloogilise pädevusega teadlaste, praeguste ja tulevaste ettevõtete juhtide koolitamisel ja ettevalmistamisel.

Tehnoloogiainstituut on käivitanud biomeditsiini-, materjali- ja keemiatehnoloogia, info- ja haridus- ning keskkonnatehnoloogia arendusprogrammid.

Tehnoloogiainstituudi koosseisus on loodud tugistruktuurid, mis pakuvad mitmesuguseid teenuseid rakendusuringute elluviimiseks nii ettevõtetele kui ka ülikooli teadlaskonnale, tuumiklaborid ning prioriteetsetes valdkondades tegutsevad uurimiserühmad (mida vajaduse korral toetavad spetsiaalsed laborid).

Tartu Ülikooli ettevõtluskeskus on seadnud oma eesmärgiks rakendada õppejõudude ja teadlaste pädevus ning üliõpilaste ettevõtlikkus regiooni ettevõtete ja ettevõtjate teenistusse. Keskuse missioon on siduda teaduslik pädevus praktikaga. Keskus osaleb mitmetes ülikoolidevahelistes projektides.

Eesti Maaülikooli (EMÜ) struktuuris on viimastel aastatel toimunud rida muudatusi. Ülikooli arengukava kinnitab igale instituudile tehnoloogiate väljatöötamise ja rakenduslahendite otsimisega seotud teemad. Instituutide kõrval tegutsevad mitmed teadus- ja arendustegevuse keskused. EMÜ agrobiotehnoloogia arenduskeskus tegutseb üksusena, mis toetab ja kiirendab agrobiotehnoloogiaga seotud ideede rakendamist, kaasates selleks ettevõtjaid, teadlasi, keskkonnaspetsialiste ja üliõpilasi ning teeb koostööd teiste ülikoolide, riigiasutuste ja organisatsioonidega. EMÜ taastuvenergia keskuse eesmärk on algatada, koordineerida ja arendada interdistsiplinaarset taastuvenergiaalast teadus- ja arendustegevust.

Tartus tegutseb mitmeid ülikoolidest välja kasvanud **spin-off-firmasid**. Viimastel aastatel on uusi **spin-off-firmasid** lisandunud siiski vähe. Esile saab tõsta Aqua Consult Baltic OÜ-d, mis arendas katseseadme, mille abil on võimalik pooltööstuslikus mahus katsetada biogaasi kui alternatiivenergia tootmist ja hinnata protsessi tootlikkust eri biojäätmete anaeroobsel koostöötlemisel. Ettevõtte tunnistati ka 2005. aasta parimaks **spin-off-ettevõtteks**.

Olulisematest tehnoloogiliste lahenduste väljatöötamise ja rakendamisega seotud koostööprojektidest ettevõtetega saab esile tõsta tööd uudsete kütuseelementide väljatöötamisel ja probiootilise piimhappebakteri ME-3 juurutamist toiduainetetööstuses. Eesti viiest tehnoloogiaarenduskeskusest kaks paikneb Tartus. 2004. aastal loodi Tartu Ülikooli, Eesti Maaülikooli ja mitme ettevõttega **Tervisliku Piima Biotehnoloogiate OÜ** ning koostöös Põhja Carolina Ülikooli ning Eesti ja USA ettevõtjatega asutas Tartu Ülikool **Eesti Nanotehnoloogiate Arenduskeskuse AS-i**. Uue projektina kavandavad ülikoolid koostöös Eesti Biokeskusega asutada teadusmahuka ravimiarenduse ja

ravimiuringute keskuse, milles 6–7 aasta pärast peaks töötama vähemalt 400 teadlast ja mille käive oleks minimaalselt 100 miljonit eurot aastas.

Küllaltki aktiivne on olnud ülikoolide rahvusvaheline tegevus tehnoloogiate arendamise valdkonnas. TÜ Füüsika Instituut sõlmis 2005. aastal koostöölepingu elektroonikagigandiga Samsung uudsete materjalide väljatöötamiseks plasmateleerite. 2005. aastast osaleb Tartu Ülikool koos Tartu biotehnoloogiaettevõttega Asper Biotech ka rahvusvahelises uute DNA tehnoloogiate väljatöötamise projektis ArraySBS koos Rootsi, Leedu ja Saksamaa ülikoolide ja ettevõtete. Korraldatud on mitmeid ettevõtluse arendamisele suunatud seminare ja koolitusi välispartnerite osavõtul.

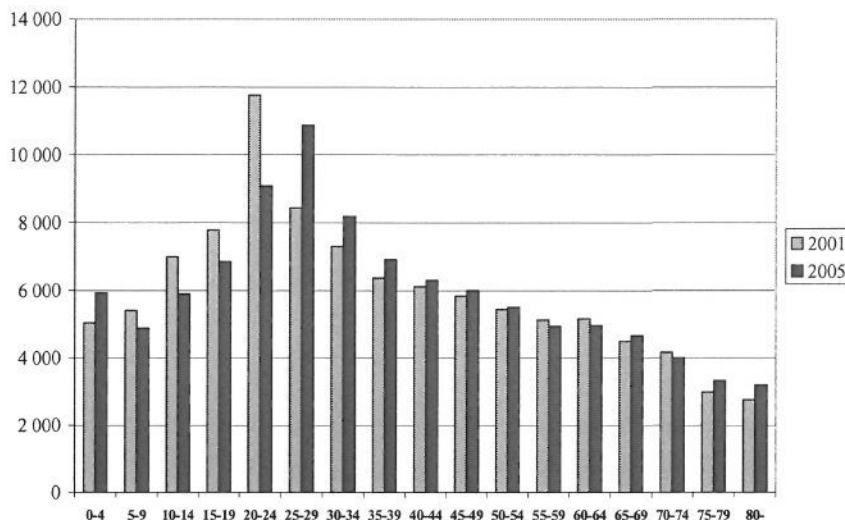
Kokkuvõte

Tartu ülikoolid ning teised teadus- ja arendusasutused on järjest enam pööranud uute tehnoloogiate ja toodete loomisel tähelepanu teadussaavutuste rakendamisele. Kooskõlas Euroopa Liidu ja riigi ettevõtlus- ning teadus- ja arenduspoliitikas seatud eesmärkidega on toimunud oluline nihe teaduse ja ettevõtluse seotuse teadvustamisel eelkõige teadus- ja arendusasutustes. Teemat kajastavad ja tähtsustavad teadusasutuste arengukavad. Loodud on tehnoloogiate arendamist ja kommertsialiseerimist toetavad tugistruktuurid ning omavahendite, Euroopa Liidu ja riiklike fondide toel on jõutud esimeste märkimisväärsete investeeringuteni teadus- ja arendusasutuste infrastruktuuri. Aktiviseerunud on rahvusvaheline koostöö ning sellele tuginev koolitustegevus. Aktiivsemalt on hakatud tegutsema intellektuaalse omandi kommertsialiseerimisega. Positiivsetest arengutest hoolimata on *spin-off*-ettevõtete arv ja eelkõige uute ettevõtete teke jäänud siiski tagasihoidlikuks. Probleeme esineb ettevõtete ja teadlaste koostöövalmiduses, vastastikusel kommunikatsioonil ja ühishuvide leidmisel. Ka avaliku sektori panus on kiirendatud arengule tõuke andmiseks olnud seni ebapiisav.

4.3.2. Inimressurss ja tööjõud

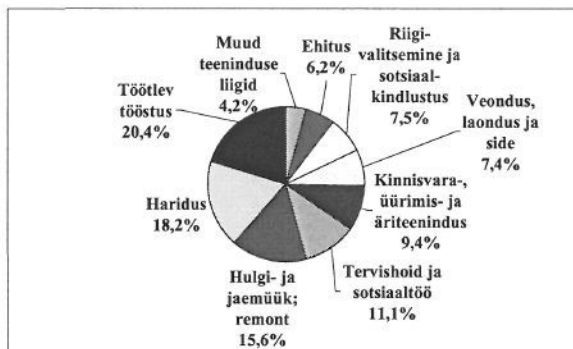
Tartu elanike arv on ajavahemikul 2001–2006 püsinud suhteliselt muutumatuna. Statistikaameti andmetel jäi Tartu rahvaarv 2001–2005 vahemikku 101 000–101 500 inimest, elanike registri alusel oli Tartus 2006. aastal natuke alla 99 000 elaniku. Ettevõtluse inimressursi ja tööjõu seisukohalt olulisi muutusi toimunud ei ole. Rahvastiku vanuselist jaotust iseloomustab positiivsena 20–34-aastaste noorte arvukus teiste vanuserühmadega võrreldes, mis näitab muuhulgas siinsete kõrgkoolide olulisust rahvastiku vanuselise struktuuri kujundamisel. Võrreldes 2001. aastaga on oluliselt kasvanud inimeste arv vanuserühmas 0–4, mis näitab sündimuse tõusutrendi, ning vanuserühmades 25–29, 30–34 ja 35–39. Vahepealset mõõna sündimuses kajastab vanuserühmade 5–9, 10–14, 15–

19 väike arvukus ja selle kahanemine. Tööealiste üldarv ja osakaal on jäänud sisuliselt muutumatuks.

Joonis 8. Tartu linna elanike arv vanusrühmade kaupa 2001. ja 2005. aastal (ESA)

Tartu linna tööhõive andmed on kättesaadavad siinsete ettevõtete, avaliku sektori asutuste, mittetulundusühingute ja sihtasutuste kohta koondatuna. Tööturuameti Tartumaa osakonna andmed näitavad, et enim oli hõivatuid töötlevas tööstuses – 7694 ehk 20,4%, millele järgnesid haridus ja kaubandus. Võrreldes 2001. aastaga on hõivatute arv 2004. aastal vähenenud üle 4000. Suurim langus on toimunud töötlevas tööstuses ja kaubanduses. Kasvanud on hõivatute arv teenindussektoris – riigivalitsemises ja sotsiaaltöös, kinnisvaras ja äriteeninduses ning tervishoius.

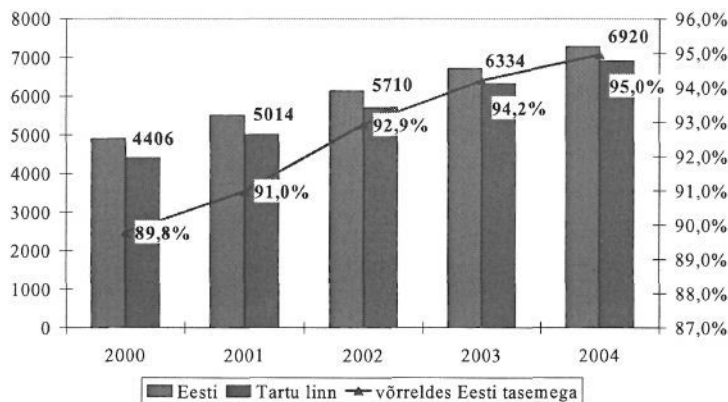
Joonis 9. Hõivatute jagunemine tegevusala lõikes 2004. aastal (Tartu LV EVO)

Ettevõtetest on suurim töökohtade looja jätkuvalt AS Tarmeko (2005. aastal 605 töökohta), kuigi töökohtade arv firmas on perioodi jooksul langenud pea poole võrra. Üle 300 töökohta on veel ettevõtetel AS Falck Lõuna-Eesti, AS Tarkon, AS Ilves-Extra, tulundusühistu Tartu Tarbijate Kooperatiiv, AS A-Selver, AS Sangar, AS Kodumajatehas, AS Elekriteenused, AS Samelin ja AS A. Le Coq Tartu Õlletehas.

Töötus on viimastel aastatel näidanud kahanemistendentsi. 2005. aastal oli registreeritud töötisijaid Tööturuameti Tartumaa osakonna andmetel

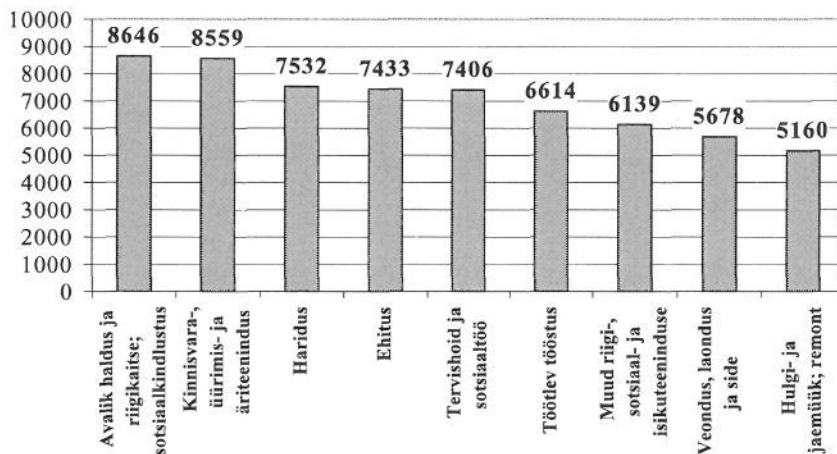
4677. 16–24-aastased noored moodustasid töötajatest 24,2%, mis on jätkuvalt kõrge.

Tartu linna keskmine palk on uurimise all olevate aastate jooksul olnud madalam kui riigis tervikuna. Positiivne suundumus on see, et erinevus palkade vahel aasta-aastalt väheneb. Kui 2000. aastal moodustas keskmine brutopalk Tartus 89,8% riigi keskmisest, siis 2004. aastal oli see juba 95%.

Joonis 10. Tartu linna brutopalka võrdlus Eesti keskmise tasemega 2000–2004 (Tartu LV EVO)

Teistest tegevusaladest suurem oli 2004. aastal keskmine brutopalk avalikus halduses ning kinnisvaras ja äriteeninduses, kus see ulatus üle 8500 krooni kuus, ning kõige väiksem kaubanduses – vaid 5160 krooni kuus. Seejuures näitab statistika kaubanduse valdkonnas järsku langust, võrreldes 2003. aasta 6362 krooniga kuus.

Joonis 11. Keskmine brutopalk Tartu linnas tegevusalade lõikes 2004. aastal (Tartu LV EVO)

Ettevõtluse inimressursi ja tööjõu arengu seisukohast omab võtmetähtsust Tartu haridusasutuste võrk. Tartus tegutseb **10 kõrgkooli**,

milles omandab kõrgharidust ligi 25 000 üliõpilast, neist 18 000 Tartu Ülikoolis, ligi 5000 Eesti Maaülikoolis ja ülejäänud rakenduskõrgkoolides. Siinsed teadusülikoolid koolitavad aastas ligi 500 magistrit ja 100 doktorit. Oluliselt on ülikoolides suurenenud riigieelarvevälistel kohtadel ja kaugõppes õppivate üliõpilaste arv, mis ulatub vastavalt üle 4000 ja 5000. Ülikoolides on senisest enam tähelepanu pööratud tehnoloogilise hariduse andmise vajadusele ning selles suunas ka samme astunud. Heaks näiteks on ettevõtluse ja tehnoloogia juhtimise magistriprogrammi käivitamine TÜ majandusteaduskonnas ning EMÜ ja TÜ initsiatiiv tehnikakolledži rajamiseks Tartus.

Kutseharidust omandab Tartu kutsekoolides umbes 3600 õpilast, neist 3100 Lõuna-Eesti suurimas munitsipaalkutseõppeasutuses Tartu Kutsehariduskeskus. Olulise muutusena on ettevõtluse vajadustele vastavamaks kujundatud erialasid ja õpet Tartu Kõrgemas Kunstikoolis. Nii kutsehariduskeskuses kui ka kõrgemas kunstikoolis on investeeritud õpikeskkonna parandamisse, mida on riigi ja Euroopa Liidu struktuurivahendite ning linnaelarve vahendite arvel kavandatud jätkata.

Riikliku poliitika ja Euroopa Liidu tõukefondide toel on oluliselt kasvanud nii tööotsijatele, töövõtjatele kui ka ettevõtjatele suunatud **täienduskoolituse** võimalused ja mahud. Peale avaliku sektori konsultatsiooniasutuste ning kõrg- ja kutsekoolide pakuvad eri sihtrühmadele suunatud koolitusi ka paljud Tartus ja mujal tegutsevad erakoolitusfirmad.

Kokkuvõte

Olulisi kvantitatiivseid muutusi rahvastiku ja tööjõu mahus ei ole toimunud. Mõnevõrra on kasvanud tööjõu liikuvus ja laienenud Tartu linna ettevõtete tööjõuareaal. Euroopa Liidu tööturu avanemise ja majanduskasvu tulemusena on saavutatud peaaegu täielik tööhõive. Jätkuvaks probleemiks on tõsiasi, et suur osa elanikest on hõivatud suhteliselt väikese tootlusega töös. Osalt on see seotud töötajate hariduse ja oskustega, osalt ettevõtjate (ja teiste tööandjate) pakutavate töökohtade iseloomuga. Linna ja regiooni väiksusest tulenevalt iseloomustab Tartut Tallinnaga võrreldes struktuurne töökohtade puudus.

Linna haridussüsteem tagab noortele hea hariduse ning pakub linnale suurel hulgal noort, haritud, samas linna vajadusi ületavat tööjõudu. Peamine küsimus on, kuidas oleks võimalik neid noori rohkem Tartusse elama ja töötama jätta. Paranenud on ka tehnoloogilise hariduse andmine nii ülikoolides, rakendus- kõrgkoolides kui ka kutseõppeasutustes. Oluline positiivne hüpe on toimunud täiskasvanute täienduskoolituses, sh ettevõtlikkuse arendamisega seotud koolitustes. Kasvanud on pakkumise mitmekesisus, võimaluste ja vajaduse teadvustatus ning osalus.

4.3.3. Ettevõtluse kinnisvara

Ettevõtluse kinnisvara arendamises võib eristada kolme peamist rühma:

- tööstus- ja ettevõtlusalad ning inkubatsioonikeskused;
- büroopinnad;
- kaubanduspinnad.

Avaliku sektori arendustegevuse huviorbiidis on eelkõige **tööstusalade** ja **inkubatsioonikeskuste** areng. Tööstusalade arengus toimus Eestis murrang alles 2003. aastal, kui see muutus atraktiivseks kinnisvaraarendajatele ning Tallinna lähedale alustati Jüri ja Tännassilma tööstusalade-tehnoparkide rajamist. Tartus alustati samal ajal linnavalitsuse eestvedamisel Tartu tööstuspargi eeluuringute ja planeeringute koostamisega. Tartu linn on kõige kaugemale jõudnud **Ravila tööstuspargi** arendamisega, mille pindala on detailplaneeringu alusel kokku 31,3 ha. Tööstusalale on linnalt 2005. aastal maa omandanud Kodumajatehase AS. Kokku kavandatakse tööstusparki 10 krunti. 2005. aastal kehtestati **Ropka tööstuspargi** detailplaneering, mis näeb ette 45 uut tootmis- ja ärimaa krunti 49 hektari suurusel maa-alal, millest üks krunt on müüdud.

Linna lähiümbruses on arendamisel mitmeid uusi tööstusalasid. Tartu valla initsiatiivil on alustatud Raadi lennuvälja maadel tööstuspargi arendamist, mida on toetatud ka riigi ja Euroopa Liidu programmide vahenditest. **Raadi tööstusala** arendamisel on jõutud detailplaneeringu koostamiseni, mis peale tööstusalale haarab endasse 500 hektaril elamu- ja puhkealad, mitmeid äri- ja puhkehooneid ning kaubanduskeskust. Esimese tegutseva tööstuspargina on alustanud erainvestorite poolt rajatud **Vahi tööstuspark** Tartu vallas, kus esimesed krundid müüdi 2005. aastal. Vahi tööstuspargi I etapp hõlmab ligi 24 ha suuruse maa-ala, kruntide müügiedule tuginedes on algatatud Vahi tööstuspargi II etapi detailplaneering, mis hõlmab 28 hektarit. Tartu vallas on lisaks veel töös **Kõrveküla ja Lähte tööstuspiirkondade** väljaarendamine. Ülenurme vallas on erainvestorite poolt rajatud **Ülenurme tööstuspark**.

Tartus paikneb kaks **inkubatsioonikeskust**, neist erakapitalil põhinev **Tartu Biotehnoloogia Park** pakub inkubatsiooniteenust, sh labori- ja büroopindade renti biotehnoloogia, meditsiini ja veterinaarmeditsiini ettevõtetele. **Tartu Teaduspark** on suunatud alustavatele tootmis- ja teenindustettevõtetele, eelkõige *spin-off*-firmadele ja innovaatilistele ettevõtetele.

Büroopindade pakkumine ja nõudlus on nii Eestis tervikuna kui ka Tartus oluliselt kasvanud. Tartus on hetkel üle saadud büroohoonete alatäituvusest, juurde on ehitatud ja rekonstrueeritud mitmeid büroohooneid. Ehitusjärgus on mitmed projektid, neist olulisemana Emajõe ärikeskuse III etapp (54 000 m² kogupinda). Vana kaubamaja krundile projekteeritakse samuti mastaapset ärihoonet, kogupinnaga 50 000 m², sh 11 000 m² büroopinda.

Kasvanud on ka **kaubanduspinna** suurus, samuti kaupluste üldarv. Seejuures on toidukaupade kaupluste arv ja müügi- ja müügipind vähenenud, segasortimendiga kaupluste (sh super-, mega- ja hüpermarketid) ning tööstuskaupade kaupluste arv ja müügi- ja müügipind oluliselt suurenenud. Tähtsamateks projektideks on olnud Lõunakeskuse väljaarendamine ning Tartu Kaubamaja uue hoone rajamine kesklinna.

Tabel 3. Kaupluste arvu ja kaubanduspinna suuruse muutus 2001–2005 (Tartu LV EVO)

Kaupluse tüüp	2001		2005	
	Arv	Pind m ²	Arv	Pind m ²
Toidukauplused	105	13 060	77	7 400
Segasortimendiga kauplused	47	25 540	65	36 050
Tööstuskaupade kauplused	800	104 660	948	129 420
Apteegid ja optikakauplused	57	4 120	70	4 530
Kütusemüügikohad	26	4 990	30	1 270
KOKKU:	1035	152 370	1 190	178 670

Kokkuvõte

Ettevõtluse kinnisvara arengus on kogu Eestis, sh ka Tartus, toimunud kvalitatiivne positiivne hüpe. Rajatud ja rajamisel on mitmeid tööstusalasid ja tehnoparke Eesti eri regioonides. Inkubatsioonikeskustest tegutsevad Tartus edukalt SA Tartu Teaduspark ja AS Tartu Biotehnoloogiapark. Büroopindade puhul on üle saadud vähesest nõudlusest. Büroohooneid on seni Tartus lisandunud mõõdukalt, kuid ehitus- ja kavandamisjärgus on mitmeid kinnisvaraprojekte, mis oluliselt suurendavad büroopinna mahtu. Kaubanduses jääb sellesse perioodi uute suurte kaubanduskeskuste teke ning ühinemine üleriigilistesse kettidesse, mille tulemusena kaupluste arv linnas on vähenenud ja kaubandus on ruumiliselt koondunud.

4.3.4. Tartu asend transpordi- ja kommunikatsiooni- võrgustikes

Tartu linn asub Tallinna–Luhamaa–Pihkva ning Peterburi–Narva–Valga–Riia **maantee** ristumispunktis. Neist teisena nimetatud maantee on ühtlasi turismimarsruudi Via Hanseatica põhjapoolne osa. Riigiteede hoid ja põhimaanteede sõidetavuse kvaliteet on vaadeldaval ajavahemikul mahukate investeeringute tulemusena oluliselt paranenud. Jõhvi–Valga maantee lõikude rekonstrueerimiseks investeeriti aastatel 2005–2006 üle 600 miljoni krooni, investeeritud on ka Tallinna–Luhamaa maanteesse. Siiski ei vasta Tartu–Tallinna maantee sõidetavus ja liiklusohutus tartlaste soovitu. Paljude tööstusettevõtete konkurentsivõimet tugevdaks oluliselt Tartu–Tallinna maantee kujundamine neljarealiseks. Vabariigi Valitsus kavandab Tartu–Tallinna maantee rekonstrueerimiseks aastani 2013 investeerida 4,5 miljardit krooni, millega ehitataks neljarealine tee Mäoni

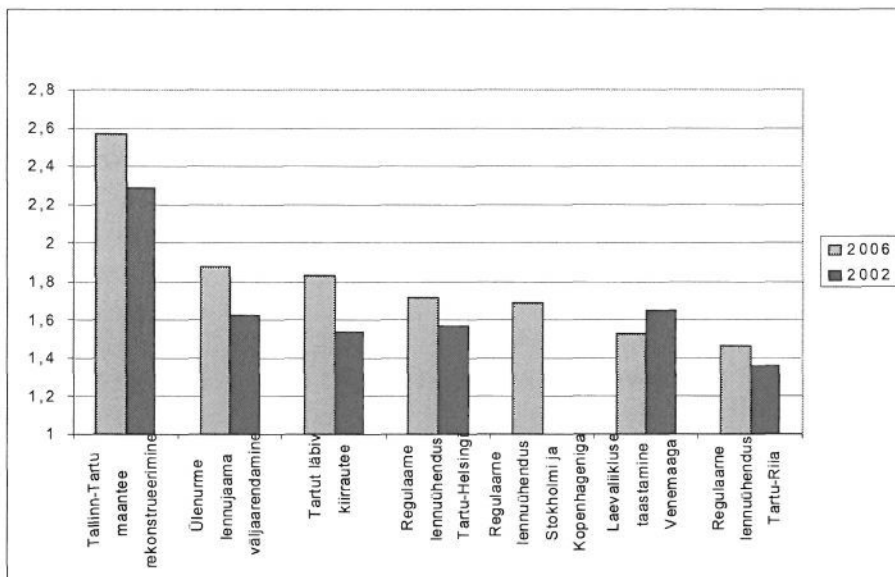
ning rekonstrueeritaks mitmed ristmikud. Ühistransport maanteedel on peamine Tartut teiste regioonidega ühendav transpordiliik. Bussiliikluse kvaliteet on üldiselt paranenud, olemas on bussiühendus Peterburi, Riia ja Kesk-Euroopaga. 2004. aastal valmis uus bussiterminal ning koos Emajõe ärikeskuse III etapi valmimisega saab see juurde lisapinda.

Tartut läbib Tallinna–Valga ja Tallinna–Petseri **raudtee**. Raudtee seisund on rahuldav, kuid ebapiisav kiirrongiliikluse arendamiseks. Valminud on Taani konsultatsioonifirma COWI poolt tehtud Rail Baltica võimalike trasside finantsmajandusliku analüüsi tulemused, mis näitavad, et raudtee ehitamisel Riia ja Tallinna vahele mööda olemasolevat trassi võiks liikluskiiruse tõusust tekkiv kasu ületada sellele kulutatavad investeeringud. Täiesti uue raudtee ehitamisel otse Riist Pärnu kaudu Tallinnasse kasvaksid kulud hüppeliselt. Finantsmajanduslikule analüüsile lisaks on koostamisel ka raudteeprojekti sotsiaal-majanduslik analüüs. Mõnevõrra on paranenud Tartu–Tallinna rongiühendus. Tartu raudteejaama seisund on veelgi halvenenud, selle eraettevõtjast omanik kavandab raudteejaama rekonstrueerida mitmefunktsiooniliseks keskuseks.

Tartu Ülenurme **lennujaamast** praegu regulaarlende ei toimu. 2006. aastal koostati regulaarlennuliikluse avamise eeltasuvusuuring, mis näitas, et võimaluse korral kasutaks Tartu Lennujaama umbes 30 000 reisijat aastas, mis võimaldaks 1–2 regulaarliini avamist. Rahvusvaheliste regulaarlennuliinide avamine nõuaks lisainvesteeringuid 142 miljoni krooni, mille abil pikendataks maandumistrada ja soetataks tänapäevased maandumissüsteemid. Riik on kavandanud investeerida lennuvälja arengusse Euroopa Liidu vahendite arvelt.

Tartu asetseb Emajõe ning Peipsi, Pihkva järve, Lämmijärve ja Võrtsjärve laevatataval **veeteel**. Regulaarne reisi- ja kaubaliiklus sel veeteel praegu puudub. Seni on tehtud süvendustöid Tartu–Pihkva veeteel avamiseks: süvendati Emajõe suue ning rajati Praaga-Piirissaare laevatee 46 m laiune ning 2,1 m sügavusega kanal. Seoses 2006. aasta lõpu Moskva otsusega avada Pihkva ja Starozenetsi sadam välislaevadele, on 2007. aastal lootus avada laevaliiklus Pihkvasse.

2006. aasta Tartu ettevõtlusuuringu andmed kinnitavad, et tehnilise infrastruktuuri tähtsus ettevõtjate silmis kasvab (joonis 12).

Joonis 12. Muutuste tähtsus ettevõtetele (Tartu ettevõtlusuuring 2006)

Kokkuvõte

Tartu transpordivõrgustikus on mõningaid positiivseid muutusi toimunud maanteede ja ühistranspordi arengus. Areng ei ole olnud siiski piisav – Tartu-Tallinna maantee ja rongiühendus põhja (Tallinn) ja lõuna (Riia ja Kesk-Euroopa) suunas ei rahulda linna (ettevõtluse) vajadusi. Arenguruumi on ka kohaliku bussiliikluse korralduses, mis peaks parandama linnastu ja maakonna inimeste võimalusi Tartus tööl käia. Jätkuvalt on esmatähtis regulaarse lennuühenduse ning jõetranspordi väljaarendamine. Positiivne on see, et riik ja Euroopa Liit toetavad mitmete kitsaskohtade lahendamist, samuti on olemas kavad, kuidas olukorda parandada. Ka Rail Baltica tasuvusuuring toetab Eesti ja Kesk-Euroopa vahelise kiirrongiliikluse rajamist Tartu kaudu.

4.3.5. Ettevõtluskultuur ja maine

Ettevõtluskultuuri edendamiseks korraldab Tartu Linnavalitsus alates 2005. aastast ettevõtlusnädalaid ja 1998. aastast ettevõtjate tunnustamiseks konkursse. Alates 2003. aastast tunnustatakse ka Tartu Kutsehariduskeskuse parimaid koostööpartnereid ning Tartu linna kliendisõbralikumaid ettevõtteid (2004. aastal hinnati toitlustusettevõtteid). Alates 2005. aastast on lisandunud töötaja-sõbralikkuse ja Tartu Teaduspargi edukaima ettevõtja kategooriad. Ergutamaks noori ettevõtjaid realiseerima oma ideid Tartus, korraldas linnavalitsus 2006. aastal koostöös SA-ga Archimedes innovatiivse ja kõrge rakendusväärtusega ettevõtte loomise projektikonkursi. Ka Tartu

Ülikooli Tehnoloogiainstituut korraldas 2005. aastal innovatiivsete ettevõtete ja teadlaste julgustamiseks ja tunnustamiseks SPINNO 2 projekti raames konkursi, milles selgitati välja ülikoolide parim koostööpartner, parim ülikoolist võrsunud ettevõtte ning parim ülikoolide leiutis. Nii Tartu ülikoolid, linnavalitsus kui ka ettevõtluse tugiorganisatsioonid on olnud aktiivsed mitmesuguste ettevõtluse, innovatsiooni ja tehnoloogiate rakendamise konverentside, seminaride ning foorumite korraldamisega. Alates 2005. aastast korraldatakse linnavalitsuse ettevõtluse osakonna eestvedamisel Tartu ettevõtlusnädalat.

Tartu kui ettevõtluskeskkonna ja sihtturu tuntuse suurendamiseks ning maine kujundamiseks on linnavalitsus osalenud mitmetel messidel, eelkõige turismimesseidel koos SA-ga Tartumaa Turism. Samuti on korraldatud rahvusvahelisi ärifoorumeid ning neil osaletud. Tähtsaks maineürituseks olid rahvusvahelised hansapäevad 2005. aastal.

Kokkuvõtte

Avalik sektor on teinud viimastel aastatel ettevõtluskultuuri edendamiseks ja linna kui soodsa ettevõtluskeskkonna maine kujundamiseks märkimisväärseid jõupingutusi. Väljakutseks on linnas tegutsevate ettevõtjate suurem kaasamine, sest just nemad annavad olulise panuse ettevõtluskultuuri ja linna maine kujundamisse ettevõtluskeskkonnana.

4.3.6. Sotsiaalne infrastruktuur ja linnakeskkond

Tartu linna iseloomustab sidus ja kompaktne linnaruum. Tartu on läbi aegade olnud hinnatud kui hea elukeskkonnaga linn. Sotsiaalse infrastruktuuri osas võib viimastel aastatel täheldada olulist edasiminekut. Mitmed koolimajad, lasteaiad ja sotsiaalasutused on renoveeritud või renoveerimisel, linn on saanud juurde hulga spordi- ja terviserajatise (veekeskus, jäähall, spordimaja, kunstmurukattega jalgpalliväljakud, spordipark). Valmimas on mitmefunktsiooniline kultuurikeskus vanalinnas, pooleli on tänapäevase kergejõustikuhalli rajamine, ehituse algusjärgus on kobarkino. Lähituleviku plaanidesse kuulub Ahhaa keskuse ja Eesti Rahva Muuseumi uue hoone rajamine ning kogu Raadi kompleksi väljaehitamine.

Positiivne nihe on vanalinna korrastumine. Kinnisvaraarenduse tulemusena peaks vanalinna kõrvale Turu tänava ja Emajõe vahele lähima viie aasta perspektiivis välja kujunema tänapäevane kesklinn.

Kokkuvõtte

Sotsiaalse infrastruktuuri areng on olnud üldiselt positiivne. Tartu on üle saamas mahajäämusest spordirajatiste ja kinode osas, mis noorte spetsialistide elukohavalikul võib olla küllaltki otsustav. Linna haridusvõrk on kindlasti üks Eesti parimaid. Probleemid on peamiselt seotud lasteaiakohtade ebapiisavusega. Avaliku

39

arendustegevuse kesksiks väljakutseks linnakeskkonna arendamisel on arengu suunamine avaliku huvi ja tasakaalus linnaruumi põhimõtteid järgides, vältides nii äärelinnastumist kui ka kesklinna ülekoormamist.

5. TARTU ETTEVÕTLUSE VISIOON 2013 JA ARENGUEESMÄRGID SELLE SAAVUTAMISEKS

Tartu on elujõuliste ettevõtetega, teadus- ja tehnoloogiamahuka majanduse ja atraktiivse ettevõtluskeskkonnaga linn.

Tartu ettevõtluse tulevikupilt on kooskõlas arengustrateegias „Tartu 2030“ seatud sihtidega. Visiooni täpsustavad konkreetsemad arengueesmärgid, mis on rühmitatud kolme valdkonda.

V 1: Tartu on elujõuliste ettevõtetega linn

- E 1: Tartu ettevõtteid iseloomustab kõrge tootlus.
- E 2: Tartu ettevõtlus on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline.
- E 3: Tartu ettevõtetes töötab kvalifitseeritud tööjõud.
- E 4: Tartu ettevõtted on orienteeritud koostööle ja klatriarendusele.

V 2: Tartu on teadus- ja tehnoloogiamahuka majandusega linn

- E 5: Tartu ettevõtluses on tähtsal kohal teadus- ja tehnoloogiamahukad ning innovaatilised ettevõtted, mis pakuvad tasuvat tööd Tartu elanikele.
- E 6: Tartu kõrgtehnoloogilise majanduse oluline alus on ettevõtete tihe koostöö linna teadus- ja arendusasutustega.

V 3: Tartu on atraktiivse ettevõtluskeskkonnaga linn

- E 7: Tartus on head tingimused äri alustamiseks.
- E 8: Tartus on loodud ettevõtete arenguks konkurentsivõimelised tingimused.
- E 9: Tartu ettevõtluse tugistruktuuride teenused vastavad ettevõtete mitmekülgsetele vajadustele.
- E 10: Tartu on Läänemere regioonis tuntud kui atraktiivse, uuendusi soosiva ja kiirelt areneva majandusega ettevõtluskeskkond.

6. ETTEVÕTLUSE ARENDAMISE PÕHIMÕTTED

Ettevõtluse arengukava elluviimisel Tartu linnas peab arvestama üldiste põhimõtetega, mis on valikute tegemisel tähtsad. Esitatud põhimõtete järgimine tagab ettevõtlikkuse ja Tartu ettevõtluse konkurentsivõime kasvu nii Eesti kui rahvusvahelisel turul. Oluline on, et Tartu ettevõtluse löögijõu moodustaksid nii rahvusvaheliselt tuntud suurettevõtted – Tartu majanduse lipulaevad kui ka efektiivsed väike- ja keskmise suurusega ettevõtted.

INNOVAATILISUS ehk UUENDUSLIKKUS – uute tehnoloogiate, ideede ning lahenduste väljatöötamise, kasutuselevõtu ja levitamise tähtsustamine; uuenduslikkuse arvestamine. Tartus on teadustraditsioonid ja oskused, mis võimaldavad arendada teadmismahukat ettevõtlust nii traditsioonilises kui ka uues majanduses. Tartu on Lõuna-Eestis regionaalse innovatsioonistrateegia rakendamise eestvedaja.

TOOTLIKKUS JA KÕRGE LISANDVÄÄRTUS – ettevõtete konkurentsivõime kasv uute tehnoloogiate või olemasolevate täiustamise, töötajate koolituse ja tootearenduse kaudu. Eesmärk on minna üle enam lisandväärtust andvale tegevusele, suurendades ühtlasi toodete ja teenuste konkurentsivõimet rahvusvahelistel turgudel.

KOOSTÖÖ JA PARTNERLUS – linna huvirühmade, ettevõtete ja institutsioonide sidumine ning koos tegutsemine. Pidev informatsioonivahetus, tähtsate ettevõtluskeskkonda mõjutavate otsuste koordineerimine ja ühine väliskeskkonnas tegutsemine. Ettevõtluskeskkonna arendamisel õppimine teiste linnade ja regioonide kogemustest, et kujundada klastripõhine tootmine. Kohalike ja välis-ekspertide ning teadus- ja arendusasutuste suurem kaasamine majanduse arendamisse.

JÄTKUSUUTLIKKUS – säästva arengu ja keskkonnasõbraliku tootmise põhimõtetest kinnipidamine, mis tagab nii praegu kui ka tulevikus tartlasi rahuldava elukeskkonna ja majanduse arenguks vajalikud ressursid looduskeskkonda oluliselt kahjustamata ning looduslikku mitmekesisust säilitades. Samas peetakse oluliseks ettevõtluse edendamist, mis ei pea silmas mitte ainult turujõududel põhinevat arengut, toetatakse ka alustatavaid ettevõtjaid ja madala konkurentsitaluvusega toodete/teenuste turuletoomist, innovatsiooniriskide võtmist ning kriitilise oskusteabe omamist.

7. ETTEVÕTLUSE ARENDAMISE STRATEEGILISED SUUNAD 2007-2013

Ettevõtluse arengukavas püstitatud eesmärgid saavutatakse viies arengusuunas kavandatud meetmete ja tegevuste rakendamise teel.

1. ARENGUSUUND. ETTEVÕTLUSE UUENDUS- JA KASVUVÕIME ARENDAMINE

Ettevõtluse uuendus- ja kasvuvõime arendamine on kestva majanduskasvu kindlustamise tähtis tegur. Kulueelis, mis on stabiilse makromajandusliku raamistiku kõrval olnud üheks peamiseks tugevuseks, ei ole jätkusuutlik. Ettevõtted peavad rohkem keskenduma suurema lisandväärtuse loomisele, millele aitab kaasa orienteeritus uuenduste rakendamisele, koostöö ning tegevuse edasiarendamine. Uuenduslike ettevõtete tekke ja kasvu soodustamiseks on vaja arendada toetavat keskkonda.

Meetmed	Tegevused
1.1. Innovatsiooni, uute tehnoloogiate kasutuselevõtu ja tootearenduse toetamine	<ul style="list-style-type: none">• Toimiva koostöövõrgustiku soodustamine ettevõtete, teadus- ja arendusasutuste ning avaliku sektori vahel.• Inkubatsioonikeskuste arengu toetamine, et tagada <i>spin-off</i>-firmadele jt innovaatilistele ettevõtetele soodne kasvukeskkond.• <i>Spin-off</i>-firmade asutamise ja arengu toetamine tugistruktuuride kaudu.• Pooltööstuslike katse- ja sertifitseerimis-laborite, sõltumatute ekspertiisikeskuste loomise toetamine.• Tehnoloogia arenduskeskuste programmides aktiivne osalemine ja tehnoloogiaarenduskeskuste rajamine spetsialiseerunud tööstusalade juurde (valdkondades, mis on olulised regiooni ettevõtlussektorile), kuhu kaasatakse avalikke ressursse, ülikoole ja teadlasi.• Riski- ja seemnekapitali võimaldamine uute tehnoloogiliste lahenduste väljatöötamiseks, tootearenduseks ja teadussaavutuste ärisuutlikkusele kaasaaitamiseks.• Uute tehnoloogiate sissetoomise ja juurutamise ning tehnosiirde toetamine projektipõhiselt.• Professionaalse disaini ja e-äri võimaluste kasutuselevõttu tutvustavate seminaride korraldamine.• Loomemajanduse arengu toetamine.• Innovatsiooniteadlikkuse suurendamine.
1.2. Majandusklastrite tekke soodustamine	<ul style="list-style-type: none">• Traditsiooniliste majandusharude innovatsioonivõimekuse parandamiseks võimalike klastrite arengupotentsiaali uurimine ja Lõuna-Eestile sobivate valimine.• Ettevõtetevahelise koostöö soodustamine turgudel tegutsemiseks (tellimuste jagamine, ekspordikonsortsiumide moodustamine ning ühisturundus).

	<ul style="list-style-type: none"> • Teadmistepõhiste materjaliteaduse, biotehnoloogia, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, elektroonika- ning tervisetööstuse klastrite loomine ja arendamine. • Majandusklastrisiseste tugisüsteemide väljatöötamine ja käivitamine, arendustöötajate määramine ja projektitöö arendamine.
1.3. Ettevõtete tootlikkuse kasvu toetamine	<ul style="list-style-type: none"> • Kvaliteedisüsteemide ja erinevate kvaliteedistandardite propageerimine. • Koolituste korraldamine ja parimate praktikate tutvustamine, sh spetsiaalne koolitus juhtidele töötajate motiveerimiseks ja tunnustamiseks. • Mentorklubi toetamine. • Tootlikkuse juhtimise metoodikate rakendamisele suunatud projektide algatamine ja läbiviimine.

2. ARENGUSUUND. INIMRESSURSI ARENDAMINE

Ettevõtluse elujõulisuse tagamiseks on vaja oluliselt suurendada ettevõtlusaktiivsust ning valmistada ette vajalikke oskustöötajaid. Ettevõtete käekäik sõltub eelkõige inimestest, nende oskustest ja teadmistest, mis kindlustavad ettevõtete konkurentsivõime ja jätkusuutlikkuse.

Meetmed	Tegevused
2.1. Ettevõtlusaktiivsuse suurendamine	<ul style="list-style-type: none"> • Uute ettevõtete alustamise motiveerimine, algajate ettevõtjate nõustamine. • Ettevõtlusseminaride, ühisürituste jne korraldamine ja nende läbiviimise toetamine. • Majandusõppe ja õpilasfirmade loomise soodustamine koolides. • Noorte ettevõtlikkuse stimuleerimine. • Naiste ettevõtlusse kaasamise toetamine. • Üliõpilaste ettevõtlikkuse ja tööpraktika soodustamine. • Tartu ettevõtlusega seotud üliõpilastööde tunnustamine. • Äri ja juhtimise koolitusprogrammide korraldamine ülikoolide teaduritele ja töötajatele.
2.2. Oskustööjõu	<ul style="list-style-type: none"> • Tartu KHK tehnilise baasi ja õppekavade

koolitamine	arendamine. <ul style="list-style-type: none"> • Tartu KHK ja ettevõtjate koostöö laiendamine. • Praktikatoetuste juurutamine. • Karjäärinõustamise laiendamine. • Tehnoloogiaõppe arendamine Tähtvere teaduslinnakus, vastavasisuliste ettepanekute tegemine (nii kraadiõppe kui ka rakenduskõrghariduse osas). • Tehnika- ja tehnoloogiahariduse populariseerimine.
2.3. Elukestva õppe arendamine	<ul style="list-style-type: none"> • Täiendusõppevõimalustest informeerimine ja enesearendamise propageerimine. • Täienduskoolituse projektipõhine toetamine. • Kutsestandardite süsteemi propageerimine. • Töötajate teenindusoskuste suurendamise soodustamine. • Spetsialistide vahetusprojektide toetamine teiste riikidega. • Töötajate erasektoris tööle asumist soosivate õigusaktide algatamine.

3. ARENGUSUUND. ETTEVÕTLUST TOETAVA TUGISÜSTEEMI JA INFRASTRUKTUURI ARENDAMINE

Kõrge lisandväärtusega toodete, teenuste ja tehnoloogiate arendamine eeldab tihedat koostööd nii ettevõtjate endi kui ka ettevõtjate, tugistruktuuride, ülikoolide ning teadusasutuste vahel.

Piirkonna ettevõtluspotentsiaali rakendamiseks ja ettevõtluskeskkonna atraktiivsuse suurendamiseks on oluline toetada ettevõtlusega seotud infrastruktuuri väljaarendamist ning tugiteenuste kvaliteedi parandamist.

Meetmed	Tegevused
3.1. Tugiteenuste kvaliteedi parandamine	<ul style="list-style-type: none"> • Kohalike ettevõtlust toetavate institutsioonide juhtimises osalemine (SA Tartu Teaduspark, SA Tartu Ärinõuandla, SA Tartumaa Turism) ning nende tegevuse ja arengu toetamine. • Osalemine ettevõtlust mõjutava riikliku poliitika ja strateegia ning arengukavade väljatöötamisel riigi ja regiooni tasandil. • Ettevõtjate teavitamine – EL-i abirahad, normid, ettevõtete alustamine. • Ettevõtete pidev nõustamine. • Ettevõtluskliima uuringu regulaarne

	läbiviimine.
3.2. Ettevõtluse kinnisvara arendamine	<ul style="list-style-type: none"> • SA Tartu Teaduspargi infrastruktuuri arendamise toetamine. • Infrastruktuuriga varustatud maa-alade ettevalmistamine ettevõtluseks – Ravila ja Ropka tööstusparkide arendamine, Raadi tööstuspargi rajamises osalemine. • Maarjamõisa teadus- ja tehnoloogialinnaku ning Tähtvere teaduslinnaku arendamine. • Planeeringute ja ehituslubade kiire menetlemine.
3.3. Transpordiühenduste arendamine	<ul style="list-style-type: none"> • Linnaruumi tasakaalu säilitamine, elu- ja töökohtade paiknemise arvestamine planeeringutes. • Tartu ümbersõiduteede ehitamine. • Tartu ja selle lähiümbruse ühistranspordi efektiivsele toimimisele kaasaaitamine. • Tallinna–Tartu 1. klassi maantee ehitusele kaasaaitamine. • Eelduste loomine regulaarse lennuliini avamiseks. • Raudteetranspordi, sh Tartut Kesk-Euroopaga ühendava Rail Baltica, arendamise toetamine.

4. ARENGUSUUND. ETTEVÕTLUSE RAHVUSVAHELISTUMISTUMISE TOETAMINE

Eesti kuulumine Euroopa Liitu ning maailmamajanduse jätkuv üleilmastumine kätkeb endas võimalusi otseste välisinvesteeringute ning nendega kaasneva teadmuse ja uute tehnoloogiate sissevooluks ning seeläbi tootlikkuse kasvuks. Teisalt avarduvad üleilmastumise kaudu Eesti ettevõtete võimalused oma kaupade ja teenuste rahvusvaheliseks turustamiseks. Seetõttu on oluline eri võimaluste kaudu ettevõtete toetamine, et suurendada Tartu majanduse rahvusvahelistumist ja tagada jätkuv areng.

Meetmed	Tegevused
4.1. Ettevõtete välisurgudele laienemise toetamine	<ul style="list-style-type: none"> • Ettevõtete toetamine olulistel messidel, et leida uusi ja kindlustada olemasolevaid turge. • Rahvusvaheliste ärikontaktpäevade ja konverentside korraldamine (potentsiaalsete koostööpartnerite leidmine).
4.2. Rahvusvahelise koostöö arendamine	<ul style="list-style-type: none"> • Ettevõtluse tugistruktuuride osalemine rahvusvahelistes ettevõtlusalastes projektides. • Ettevõtjate aktiivsema osalemise propageerimine rahvusvahelistes

	projektides. <ul style="list-style-type: none"> • Ettevõtjate kaasamine linnadelegatsioonide koosseisu. • Tartu ettevõtlussaadikute valimine välismaal.
--	--

5. ARENGUSUUND. ETTEVÕTLUSKESKKONNA MAINE JA ETTEVÕTLUSKULTUURI EDENDAMINE

Tartu linna ettevõtluskeskkonna hea maine on aluseks ettevõtete rahvusvahelistumisele, välisinvesteeringute sissevoolule ning olemasolevate ettevõtjate edukale tegutsemisele piirkonnas.

Tugev ettevõtluskultuur toetab eri koostöövorme ja innustab ettevõtlusega tegelema. Väike- ja keskmise suurusega ettevõtete jaoks on koostöö erilise tähtsusega, et laieneda välisurgudele ning ületada väikestest tootmismahutudest tulenevaid barjääre.

Meetmed	Tegevused
5.1. Tartu kui ettevõtliku ja kõrgtehnoloogilise majanduse ning väga heade investeerimisvõimalustega linna maine kujundamine	<ul style="list-style-type: none"> • Tartu kommunikatsioonistrateegia elluviimine. • Tartu ettevõtlusvõimaluste tutvustamine välisinvesteeringutele. • Tartu investeerimiskliimat tutvustava informatsiooni koostamine (ettevõtluse üldinfo, tööandjad, arengukava, üldplaneering, kontaktinfo, vabad hooned ja maa, ettevõtluskliima jne) ja kättesaadavaks tegemine. • Potentsiaalsetele ettevõtjatele investeerimisinfo jagamine ja nende Tartusse kutsumine. • Tartu virtuaalse infovarava „Toodetud Tartus“ loomine. • Interaktiivse Tartu ettevõtluse kodulehekülje arendamine kohaliku ettevõtluse, tööhõive- ja investeerimisvõimaluste kohta, mis oleks mõeldud nii kohalikele kui ka välismaistele ettevõtetele. • Tartu ettevõtlusnädala korraldamine.
5.2. Ettevõtluskultuuri arendamine	<ul style="list-style-type: none"> • Parimate ettevõtjate iga-aastane tunnustamine, ärietika propageerimine ja ühiskondlikult vastutustundlike ettevõtjate esiletõstmine. • Ettevõtete, erialaliitude, teadusasutuste ja kohalike omavalitsuste koostöö edendamine –

	e-foorumite, ümarlaudade algatamine ja korraldamine.
--	--

8. EESMÄRKIDE SAAVUTAMISE SEIRE MÕÕDIKUD

Arengukavas püstitatud eesmärkide saavutamist hinnatakse järgmiste mõõdikute alusel:

- Ettevõtete poolt loodud müügitulu ühe töötaja kohta töötlevas tööstuses:

2004	2013
682 400 krooni/töötaja kohta	1,3 miljonit krooni/töötaja kohta

- Ekspordi kogukäibe osakaal ettevõtete müügitulust:

2005	2013
11,6%	20,0%

- Tartu ettevõtete ekspordi osakaal Eesti ekspordi üldmahust:

2005	2013
4,2%	8%

- Tartu keskmine palk Eesti keskmisest:

2005	2013
95%	105%

- Kõrgharidusega töötajate osakaal linnas paiknevates ettevõtetes on kõrgem Eesti keskmisest.
- Tartu ettevõtjate rahulolu kasv Tartu KHK lõpetanutega.
- Tartu linnavalitsuse poolt korraldatavatel üritustel osalevate inimeste arvu kasv.
- Spin-off*-ettevõtete arvu kasv.
- Teadus- ja arendusasutuste ning ettevõtete vaheliste lepinguliste tööde mahu kasv.

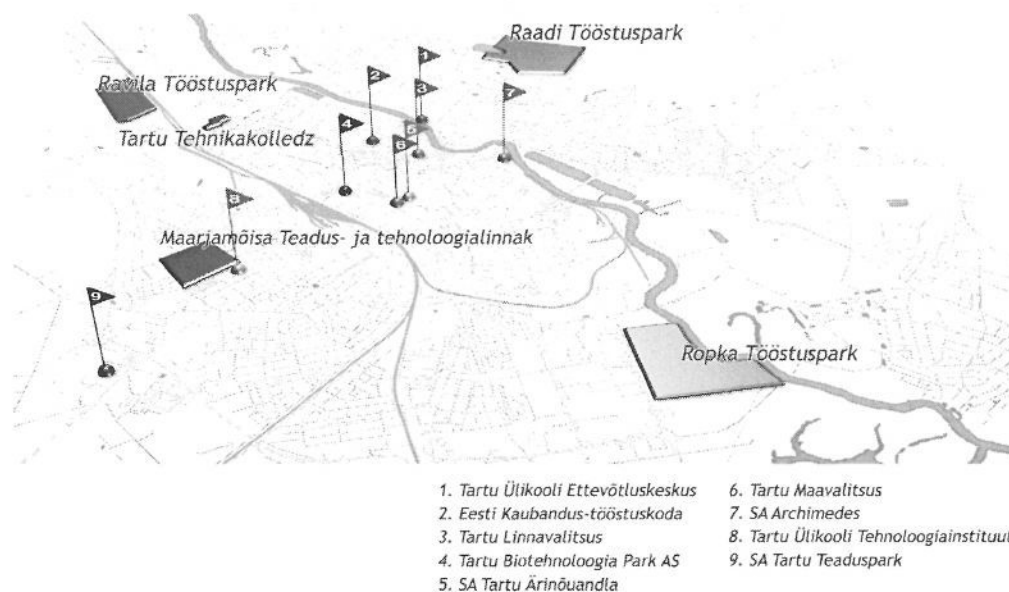
- Uute loodud ettevõtete arv aastas:

2005	2013
438	450

- Avaliku sektori initsiatiivil arendatud tööstusalade arendamine – tööstusalad on täis mahus välja arendatud (Ravila ja Ropka).
- Tartu Teaduspargi inkubatsioonikeskusest väljuvate ettevõtete arv on alates 2009. aastast keskmiselt viis ettevõtet aastas.
- Tartu lennujaamast väljuvate rahvusvaheliste regulaarühenduste arv – ühendus vähemalt ühe rahvusvahelise lennujaamaga.
- Tartus on rahvusvaheline reisirongiliiklus.
- Rahulolu kasv SA Tartu Ärinõuandla ja SA Tartu Teaduspargi tuntuse ja teenustega.
- Tartu linnavalitsuse osalusel või toetusel korraldatud ettevõtlusalastel ja kutseoskusi arendavatel täiendkoolitustel osalenute arvu kasv.
- Tartu ettevõtlusnädalal osalenute arvu kasv.
- Tartu ettevõtete rahulolu kasv kohaliku ettevõtluse tugisüsteemiga.
- Rahvusvahelise suurettevõtte arendus- ja tootmisüksuse asutamine Tartusse – kaks ettevõtet aastaks 2013.

9. ARENGUKAVA ELLUVIIMINE

Tartu linna ettevõtluse arengukava tehakse teoks koostöös ettevõtjate, Tartu Linnavolikogu, Tartu Linnavalitsuse ja ettevõtluse tugistruktuuridega. Viimaste paiknemisest annab ülevaate joonis 13.

Joonis 13. Tartu ettevõtluse tugistruktuuride paiknemine

Arengekava seire eestvedajaks on Tartu Linnavalitsuse ettevõtlusosakond, kes oma töös toetub ettevõtjate koostöövõrgustikule, kohaliku omavalitsuse asutuste, ettevõtluse arendamisele suunatud tugistruktuuride, erialaliitude ja ettevõtjate ühendustele ning teistele koostöösidemetele.

Kavandatud tegevuste elluviimise vahendid nähakse Tartu Linnavalitsuses ette Tartu linna arengukavas 2007–2013 ja Tartu linna partnerorganisatsioonide eelarvetes. Rahalisi lisaressursse käesoleva arengukava elluviimiseks kaasatakse projektide abil Euroopa Liidu struktuurivahendite rakendusametustest, riiklikest tugistruktuuridest ning erasektorist.

LISA 1. TARTU LINNA ETTEVÕTLUSE JA ETTEVÕTLUSKESKKONNA SWOT-ANALÜÜS

Sisemised tugevused

- Märkimisväärne hulk haritud, ambitsioonikaid ja arenemisvõimelisi ettevõtjaid.
- Tugevad traditsioonilised tööstusharud (puidu-, kerge-, toiduaine- ja aparaaditööstus, ehitusmaterjalide tööstus).
- Kriitilisel hulgal teadusmahukaid ettevõtteid, *spin-off*-firmade loomise ja teadustulemuste ettevõtluses rakendamise kogemus.
- Mitmekesine teadus- ja arendusasetuste võrgustik, milles toimub järjepidev uute teadmiste ja tehnoloogiate loomine.
- Toimiv ja mitmekesine ettevõtluse tugisüsteem, mis suudab rahuldada erinevate vajadustega ettevõtjaid.
- Tugev ja terviklik haridussüsteem, mis tagab haritud noorte spetsialistide rohke ja pideva pakkumise ning laia valiku täiendusõppevõimalusi igas vanuses ettevõtjale ja töötajale.
- Pikaajaline strateegiline raamistik ja sellega seotud arengudokumentide süsteem, mis loob head eeldused linna tulemuslikuks arendamiseks.
- Head tingimused töötamiseks ja elamiseks (kvaliteetne ja turvaline linnakeskkond, suhteliselt arenenud sotsiaalne infrastruktuur, mitmekesine avalike ja äriteenuste valik).
- Asend riigi asustussüsteemis – Tartu kui Lõuna-Eesti keskus on regionaalne tõmbekeskuseks umbes ¼-le riigi elanikest.

Sisemised nõrkused

- Kesine transpordiühendus suuremate rahvusvaheliste keskuste ja Euroopa majanduse tuumikalaga.
- Suure osa teadus- ja arendusasetustes loodud teadustulemuste vähene atraktiivsus investoritele ja riskikapitalistidele – ülikoolide suhtelisest väiksusest ja nende poolt kasutatavate vahendite nappusest tulenev vähene konkurentsivõime juhtivate ülikoolidega uute tehnoloogiate väljatöötamisel.
- Teadus- ja arendusasetustes loodud teadustulemuste ebapiisav rakendamine kohalike ettevõtete tootearenduses, mis on põhjustatud ettevõtete tagasihoidlikust innovatsiooni- ja finantsvõimekusest.
- Investeerimis- ja ettevõtluskeskonna vähene rahvusvaheline tuntus, rahvusvaheliselt tuntud ettevõtete vähesus Tartus.
- Tehnilise kõrg- ja kutsekõrghariduse suhteline nõrkus.
- Linna ja regiooni väiksusest tulenev teenindava ettevõtluse valdkondliku mitmekesisuse ja spetsialiseerumisvõimaluste piiratus, mis ühtlasi ahendab ka vastavate töökohtade lisandumist ja takistab vastava eriala spetsialistide elama asumist Tartusse (või põhjustab eriala omandanud noorte väljarännet).
- Linna ja regiooni väiksusest tulenev tööjõu mitmekesisuse ja arvukuse vähesus, mis oluliselt takistab uute suuremate ettevõtete loomist.
- Paljude ettevõtete madal tootlikkus.

- Osade ettevõtjate vähene ambitsioonikus, madal konkurentsivõime ja/või kesine arenemistahe ning innovatsioonisuutlikkus.
- Oluline osa tööjõust on sobiv madala tootlikkusega ja vähese innovaativusega ettevõtluse jaoks.
- Ettevõtete vähene koostöö ja nõrgalt välja kujunenud majandusklastrid.

Väliskeskkonnast tulenevad võimalused

- Euroopa Liidu ja riigi toetus transpordi infrastruktuuri arengule, Tartu huvide senisest veelgi suurem arvestamine riigi transpordipoliitikas ning kavandatu realiseerumine.
- Euroopa Liidu struktuurivahendite efektiivne kasutamine ettevõtluse ja ettevõtluskeskkonna arendamisel.
- Eesti ühinemine Schengeni ruumiga ja tihenev koostöö Lätiga.
- Suhete areng Venemaa ja teiste riikidega, mis loob eeldused linnade ja regioonide koostöö paranemiseks (Tartu puhul eeskätt Peterburi linna ja Pihkva oblastiga).
- Linna ettevõtete, teadus- ja arendusasutuste tihedam rahvusvaheline võrgustumine, mis suurendab nende tootearenduslikku võimekust ning toetab Tartu teadvustamist võimaliku uute tehnoloogiate juurutamise asukohana.
- Tallinna elukeskkonna suhteline halvenemine tasemeni, mil märkimisväärne osa pealinna regiooni elanikest sooviks elukoha vahetada suhteliselt parema elukeskkonnaga Tartu vastu, mis loob ka ettevõtete ümberpaiknemise või Tartus uute ettevõtete loomise eeldused.
- Tartu naaberomavalitsuste huvi koostööks Tartu linnaga (ühistransport, puhke- ja turismimajandus, haridus, teedevõrk).
- Eesti ja välismaiste riskikapitalistide huvitatuse kasv Tartus loodud uute lahenduste vastu, mis võib realiseeruda ka investeringuteks kohalikku ettevõtlusesse.
- Sise- ja väliturismi kasv lähipiirkonnas, mis suurendab eelkõige linna teenindava ettevõtluse kliendibaasi.

Väliskeskkonnast lähtuvad ohud

- Riiklik majandus-, teadus-, transpordi- ja regionaalpoliitika ei toeta piisavalt Tartu linna ja selle ettevõtluse, samuti Lõuna-Eesti arengut.
- Tallinna ja teiste Eesti regioonide kiirem areng ning sellest johtuv Tartu halvenev konkurentsipositsioon tööjõuturul, investeringute paigutamise asukoha ja/või elukeskkonnana.
- Eesti arengu pidurdumine, mis ühtlasi vähendab Tartu arenguvõimalusi, rahvusvahelist atraktiivsust ja avaliku sektori finantsvõimekust.
- Karmistuvad Euroopa Liidu normid ettevõtlusele, ettevõtete võimetus vajalikke investeringuid finantseerida (näiteks keskkonnanõuete täitmiseks).

LISA 2. TARTU LINNA ETTEVÕTLUSE ARENGUKAVA KOOSTAMISE SEMINARIDEL OSALENUD

Esindaja

Aado Kivi
Ain Sööt
Aino Haller
Alar Meltsov
Albert Saunanen
Andres Jakobson
Andres Kaseväli
Andrus Kompus
Andrus Tasa
Anto Ili
Ants Soon
Arvo Kivikas
Eero Kivikas
Elari Kivisoo

Elvi Tani
Eneken Juurmann
Erik Puura
Erkki Leego
Eve Teder
Gunnar Kraft
Imbi Lang
Jaanus Pulles
Janita Anrijevskaia
Jüri Külvik
Jüri Olt
Kaili Ojamets
Kalmer Kand
Karin Jaanson
Liia Andresson
Malle Blumeau
Mare Ainsaar
Mari Habicht
Marju Unt
Neeme Kärbo
Neinar Seli
Olga Aasav
Peeter Laurson
Piret Arusaar
Priit Tamm
Rein Voog
Rivo Noorkõiv
Sven Illing
Taivo Tali
Tiina Annus
Tiit Raud
Tiit Talpsep

Ettevõte

AS Tartu Ehitus
AS Faeton
Tartumaa Tööhõiveamet
OÜ B.I.A
Päevakeskus Tähtvere
SA Tartu Haritlaste Liit
Primarket OÜ
Tartu Kutsehariduskeskus
AS Tartu Biotehnoloogia Park
Tartu Linnavalitsus
Eesti Maaülikooli tehnikainstituut
AS Ilves-Extra
T-Style OÜ
Tartu LV ettevõtluse osakond
Tartu LV linnaplaneerimise ja maakorralduse osakond
Tartu LV haridusosakond
Tartu Ülikooli Tehnoloogiainstituut
Hansson, Leego & Partner OÜ
Kaarsilla Kinnisvara OÜ
AS Sangar
Tartu Linnavalitsus
OÜ Toidutorn
Tartu Ülikooli ettevõtluskeskus
AS Lemeks MT
Eesti Maaülikooli tehnikainstituut
Tartu LV ettevõtluse osakond
Tartu Kutsehariduskeskus
Tartu Linnavalitsus
AS Astri Grill
Tartu LV ettevõtluse osakond
Tartu Ülikool
SA Archimedes
OÜ Estonian Euromanagement Institute
SA Tartu Teaduspark
AS Estiko
Atlant VII OÜ
Mayeri Industries AS
SA Tartu Ärinõuandla
Tartu Ülikool
PW Partners AS
OÜ Geomeedia
SA Tartu Teaduspark
Tartu Maavalitsus
SA Poliitikauuringute Keskus PRAXIS
AS Baltiklaas
AS Quattromed

Tiit Urva	SA Tartu Teaduspark
Toomas Hansson	Eesti Kaubanduse- ja Tööstuskoja Tartu esindus
Toomas Noorem	SA Tartu Teaduspark
Triin Anette Kaasik	AS Estiko-Plastar
Tõnis Mets	Tartu Ülikooli Majandusteaduskond
Veiko Tsirk	PW Partners AS
Viktor Konošin	Rea AV AS
Villu Mikita	Tartu Lennukolledž
Ülle Tillmann	Tartu LV haridusosakond